

ERFGOED MEETJESLAND

VETTE VEEMARKT

ALLES OVER DE TRADITIONELE VETTE VEEMARKT IN ZOMERGEM

YVES SEGHERS
KRIS MATTHEEUWS

NATIONALE
2009

INHOUDSTAFEL

VET VEE, PRIJSBEESTEN EN HANDENGEKLAP: X VEEMARKTEN EN VEEVERDELING IN VLAANDEREN

- JAARMARKTEN MET EEN RIJKE TRADITIE X
 - De ene (vee)markt is de andere niet X
 - Wat maakt een veemarkt succesvol? X
 - Veemarkten nieuwe stijl X
 - Een plaats op de kalender X
- RASVERDELING X
 - Van fokstier naar KI X
 - Centrum voor Kunstmatige Inseminatie in Zomergem X

DE ZOMERGEMSE VETTE VEEMARKT X

- 1850-1900 HET PRILLE BEGIN X
 - Markten in het Meetjesland – Nevele X
 - Onder de groten X
 - Geen markt X
- 1900-1950: VOOR EN NA DE TWEEDE WERELDOORLOG X
 - Sleutelfiguren X
 - 'gereed zetten' X
 - een dag op de markt X
 - kwaliteit drijft boven X
 - de slager-keurder X
 - Het jargon van de Vette Veemarkt X
 - de cafébaas X
 - het feestmaal X
- 1950-1990: EEN NIEUW ELAN MET X
 - Op en rond de markt: de honderdste keer X
 - Wie is wie: de organisator X
 - Wie is wie: de veearts X
- 1990-2010: SAMENWERKEN AAN DAG VAN DE VEETEELT X
 - Op en rond de markt: de randanimatie X
- 2010 - ...: DE TOEKOMST X

DE REEKS ERFGOED LEEFT IS EEN INITIATIEF VAN ERFGOEDCEL MEETJESLAND. DE ERFGOEDCEL MEETJESLAND VOERT HET ERFGOEDCONVENANT 2009-2014 TUSSEN DE VLAAMSE OVERHEID EN COMEET (CULTUUROVERLEG MEETJESLAND) UIT.

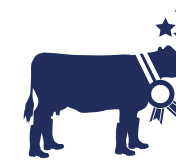
© COMEET/ERFGOEDCEL MEETJESLAND VAN HOOREBEKEPLEIN 1 BUS 4, 9900 EEKLO

TEKST Yves Seghers, Kris Mattheeuws
 EINDREDACTIE Marc Van Hulle
 INTERVIEWS Gaby De Zutter
 COÖRDINATIE Hanne Couckuyt, Sylvia Matthys
 SFEERFOTO'S EN PORTRETTEEN Steven De Baere // www.stevendebaere.be
 BEELD Centrum Agrarische Geschiedenis, privé-eigenaars
 ONTWERP Quatre Mains // www.quatremains.be
 DRUK Sint-Joris www.drukkerij-sintjoris.be
 WETTELIJK DEPOT 2009/11.065/3
 VERANTWOORDELIJKE UITGEVER Frank Sierens

MET DANK AAN de leden van de werkgroep Vette Veemarkt, gemeentebestuur Zomergem, Valerie Van De Sompele, Sylvia Vandaele, Martine Dees, Heemkundige Kring Het Land van Nevele

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

VET VEE, PRIJSBEESTEN EN HANDGEKLAP EEN BLIK OP VEEMARKTEN EN VEEVEREDELING IN VLAANDEREN

Markten bestonden in alle vormen en maten. Ook vandaag bestaat die enorme verscheidenheid nog. Het gaat om jaarmarkten, weekmarkten, dagmarkten, veilingen, jaarbeurzen, tentoonstellingen, algemene en gespecialiseerde markten zoals een botermarkt, groentemarkt, graanmarkt...

Sommige markten konden slechts de eigen bevolking lokken. Anderen genoten een regionale of zelfs internationale uitstraling. In grote lijnen en vanuit historisch perspectief kan deze bonte verzameling worden gegroepeerd in drie soorten. Vooreerst waren er de jaarmarkten, die een hoogtepunt beleefden in de agrarische samenleving. Ten tweede waren er de week- en dagmarkten: zij zorgden voor de aanvoer van vooral bederfelijke levensmiddelen en in mindere mate kleding en huishoudartikelen. Ten slotte werden vanaf de industriële 19de eeuw ook handels- en nijverheidstentoonstellingen georganiseerd, in open lucht en in markthallen, met als doel nieuwe producten, wetenschappelijke inzichten en innovatieve technieken voor te stellen.

De jaar-, week- en dagmarkten speelden een cruciale rol in de rurale of pre-industriële economie. Zelfvoorziening primeerde. Het distributienetwerk was nog niet sterk

ontwikkeld. Transport en communicatie verliepen moeizaam, traag en beide waren in vele gevallen zeer duur. Moderne winkels bestonden nog niet, of waren er slechts in beperkte mate. En al zeker niet op het platteland. Op de markt konden consumenten allerlei goederen kopen en producenten konden er hun diensten aanbieden of waren slijten. De jaarmarkten waren evenementen waar lang vooraf naar werd uitgekeken: omdat er meer handelaars en producten waren, omdat er meer randanimatie was en omdat ze veelal samenvielen met een dorpsfeest of kermis.

LINKS
x

BOVEN
x

BOVEN
x
MIDDEN LINKS
x
MIDDEN RECHTS
x
LINKSONDER
x

Deze bijdrage bestaat uit twee delen. Eerst komt een overzicht van de ontwikkeling van jaarmarkten en veemarkten in Vlaanderen en België. Het is in die context dat we de bekende veejaarmarkt uit het Meetjesland, de Vette Veemarkt van Zomergem, moeten plaatsen. Daarna gaat het over de veeteelt en de inspanningen van fokkers en de overheid inzake rasveredeling en veeverbetering tijdens de 19de en 20ste eeuw. De meeste aandacht gaat daarbij uit naar het rundvee, toch wel dé attractie van de meeste veemarkten. Historici en erfgoedonderzoekers hebben tot vandaag relatief weinig aandacht besteed aan de evolutie van veemarkten. Daarom ook dat dit inleidend stuk een zeer algemeen karakter heeft. Een tekort aan directe bronnen is zeker een verklaring voor deze lacune in de historiografie, naast een gebrek aan aandacht voor dergelijke, misschien wel weinig spectaculaire activiteiten of evenementen op het platteland.

JAARMARKTEN MET EEN RIJKE TRADITIE

Jaarmarkten hebben eeuwenlang een cruciale rol gespeeld in de plattelandseconomie van West-Europa en de Lage Landen. Volgens sommige historici gaat de oorsprong zelfs terug tot de pre-Romeinse en Romeinse tijd. Het overgrote deel van de gekende jaarmarkten ontstond evenwel in de middeleeuwen, op het ogenblik dat tal van dorpen en steden zich volop ontwikkelden. Opvallend hierbij is de band met religieuze tradities. De nieuwe jaarmarkten vonden zeer dikwijls plaats op de feestdag van de lokale patroonheilige of op de wijdingsdag van de plaatselijke kerk. Deze kerkwijding, of kercmesse, was een dag waarop het dorp feestte en handelaars en marktkramers profiteerden van de drukte om hun waren of diensten te verkopen. Later evolueerde dit feest tot de kermesse of de huidige kermis.

In de middeleeuwen kregen dus bijna alle bewoningskernen van enige betekenis een jaarmarkt. Sommigen duurden één of twee dagen, maar andere wel verschillende weken, zeker diegene met een bovenlokale en –regionale uitstraling. Ze vervulden een vooraanstaande rol in de toenmalige economie, die zeer sterk door het platteland en landbouwactiviteiten werd gekleurd. Het leeuwendeel van de bevolking leefde immers op het platteland; steden waren veeleer kleinschalig en bewoningscentra bevonden zich op relatief grote afstand van elkaar. Handel voeren was niet altijd eenvoudig en zeker geen dagdagelijkse activiteit.

Wie zakte naar deze jaarmarkten af, en welke producten werden er verhandeld? Uiteraard verkochten boeren er hun overschotten aan elkaar, aan particulieren, aan stedelijke instellingen, aan kloosters en abdijen. Ze verkochten graan, boter, vis, groenten, fruit, vlees, wild, levend vee... Ambachtslui, handelaars en kooplieden schaften er zich grondstoffen aan, zoals wol, huiden en metaal om hun eigen nijverheidsproducten te kunnen maken. Vrouwen kochten er huishoudartikelen zoals borstels, kookpotten en kruiken. Bovendien konden ze op de jaarmarkten ook producten vinden die moeilijk te verkrijgen waren in het eigen dorp of in de regio, zoals specerijen, suiker, wijn, citrusvruchten en olie. Een aantal jaarmarkten genoot in de middeleeuwen en later in West-Europa een internationale reputatie. De meest gekende zijn misschien wel de jaarmarkten van Champagne, die elkaar strak opvolgden en zo het jaar rond maakten. In het graafschap Vlaanderen vielen de jaarmarkten van

Torhout, Rijsel, Ieper, Mesen en Brugge op. Ze vormden samen een cyclus, waarbij elke foor dertig dagen duurde. Gent had dan weer één van de oudste jaarmarkten (de Bamisfoor op 1 oktober). In het middeleeuwse hertogdom Brabant namen de jaarmarkten van Antwerpen en Bergen op Zoom een belangrijke rol op. Zeker vanaf de 18de eeuw verloren heel wat jaarmarkten hun dominante rol in het internationale handelssysteem, een proces dat zich versnelde tijdens de industriële 19de eeuw. Een eeuw waarin spoorwegen en stoomschepen zorgden voor een efficiënter en goedkoper transport over lange afstand, en telegraaf en moderne posterijen voor betere communicatiemogelijkheden. Maar dat wil niet zeggen dat de jaarmarkten hun belang verloren op regionaal en lokaal vlak. Integendeel.

De ene (vee)markt is de andere niet

Tijdens de jaarmarkten wisselden niet alleen levensmiddelen, textielproducten en huishoudartikelen van eigenaar. Ook dieren

BOVEN
x

RECHTS
x

en vee werden er verhandeld. Net zoals nu, waren de hoevedieren waarschijnlijk ook al in voorbije eeuwen een publiekstrekker. Wie kijkt er immers niet graag naar indrukwekkende stieren, veelbelovende kalveren en vette varkens? Op etsen, tekeningen en schilderijen van markttaferelen staan zij er in elk geval telkens prominent bij: rundvee, schapen, geiten, varkens, ganzen, noem maar op. Na verloop van tijd kenden sommige plaatsen zelfs twee jaarmarkten, één in het voorjaar en één in het najaar.

Ministerie van Landbouw STAD LEUVEN

LANDBOUW COMICE LEUVEN

PROVINCIALE PRIJSKAMP

Tentoonstelling van Landbouwmachines en -alaam

200.000 FR.

Prijzen & Beloningen

Ingericht met de medewerking en steun van :

- Het Ministerie van Landbouw ;
- Het Provinciaal Gouvernement ;
- Het Stadsbestuur van Leuven ;
- Het Verbond der Veeweeksyndikaten van Brabant ;
- Het Verbond der Varkensweeksyndikaten van Brabant ;
- De Koninklijke Maatschappij van Neerhofliercen teelt van het Arrondissement Leuven.

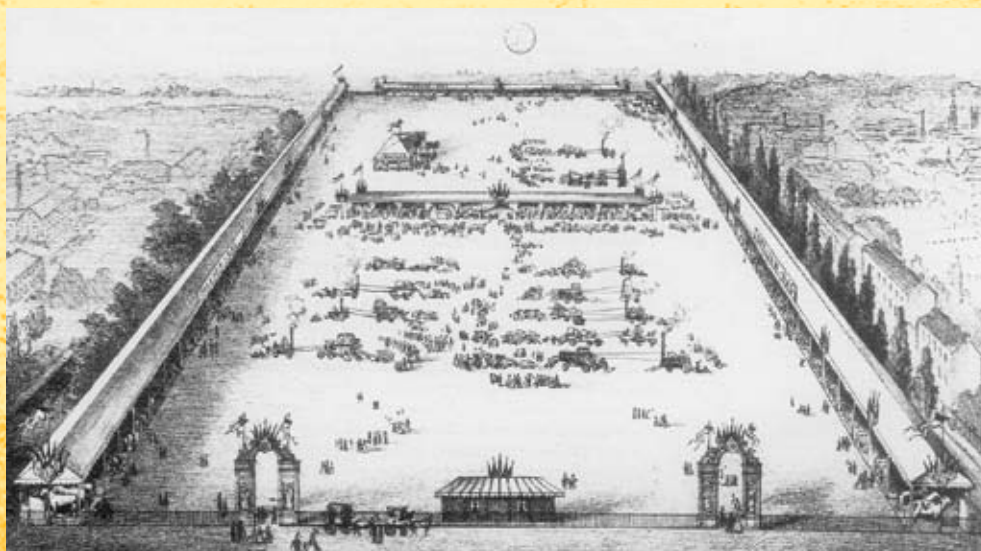
PRIJSKAMPEN VOORBEHOUDEN AAN :

- Belgisch Trekpaard
- Rundvee :
Ras van Midden België
Kempisch Ras
- Varkens :
Belgisch Landvarken en Piétrain
- Kleinvee
Troepschapen.

MAANDAG

2 SEPTEMBER 1963 TE 9 UUR

ST. JACOBSPLEIN LEUVEN

i Een drukte van jewelste

Jaarmarkten lokten een divers publiek. Ambachtslui, muzikanten en artiesten, en tal van kijklustigen. Een hoofdrol was weggelegd voor de veefokkers en handelaars. Telers zakten soms al een dag vooraf naar de marktplaats af. Ze probeerden een goede plaats te pakken te krijgen: centraal op het marktplein, goed beschermd tegen zomerhitte, winterkoude of regen. Ze keken daarbij op geen inspanning om het vee op een zo goed mogelijke manier te presenteren. De dieren mochten er niet verzwakt en zenuwachtig uitzien, moesten proper zijn en gezond ogen. De veehandelaars gingen op zoek naar de dieren die ze wensten. Met een kennersblik registreerden ze de kwaliteit, het gewicht, het vet- en vleesgehalte. Kopen of niet, en aan welke prijs? In een spel van bod en tegenbod kwam vervolgens de verkoopprijs tot stand, en dat volgens oude rituelen en gebruiken. Papieren kwamen er niet aan te pas. Het akkoord

op handslag, dat steunde op onderling vertrouwen, was meer dan voldoende. En de koop was dan ook definitief; er werd niet op teruggekomen. Betalen gebeurde ter plaatse, contant.

Maar de jaarmarkt was natuurlijk ook meer dan kopen en verkopen. Ook voor de boeren, veetelers en handelaars was het een belangrijke sociale gebeurtenis. Ze ontmoetten er collega's en vrienden. Ze wisselden weetjes uit over dierenziektes, veevoeders en reglementeringen. Wie naar de markt ging, was op de hoogte van het reilen en zeilen in de sector.

Werden boerderijdieren en vee alleen verkocht op de jaarmarkten? Uiteraard niet. Er waren ook meer frequente, wekelijkse veemarkten in grote steden of centrumplaatsen als Gent, Antwerpen, Luik, Sint-Truiden, Brussel of Anderlecht. Zeker daar waar een belangrijke vleesverwerkende activiteit aanwezig was (beenhouwers,

slagers, worstenmakers,...). Op deze veemarkten werden in hoofdzaak dieren verhandeld om geslacht te worden. Na verkoop gingen ze onmiddellijk naar de slachtateliers of vanaf de 18de eeuw naar de nieuw opgerichte slachthuizen. De veemarkten zorgden niet alleen voor heel wat bedrijvigheid in de stad, maar ook voor overlast, zeker omdat slachters, beenhouwers en de eerste generatie slachthuizen hun activiteiten ontplooiden in het stadscentrum. Het vee moest door de soms smalle straten van de stad naar een centraal plein (de veemarkt) of markthal en vervolgens naar de slachtplaats. Daarnaast was er ook lawaai- en geurhinder. Vanaf omstreeks 1900 werden daarom de slachtactiviteiten in de meeste steden naar de stadsrand verplaatst. Na de Tweede Wereldoorlog verhuisden de slachthuizen zelfs naar het platteland, middenin de gekende veeteeltregio's. Op de traditionele jaarmarkten op het platteland werden niet alleen dieren voor de slacht verkocht, maar ook heel wat dieren om mee te fokken of om verder vet te mesten: paarden, runderen, varkens en schapen. De jaarmarkten gingen vanaf de 18de eeuw opnieuw een succesvolle periode tegemoet: hun aantal op het platteland steeg aanzienlijk. Ook in Oost-Vlaanderen werden vanaf het einde van de achttiende, het begin van de 19de eeuw tal van nieuwe jaarmarkten gehouden (naast de klassieker Sint-Lievens-Houtem). En dat zowel in steden als in grotere en kleinere gemeenten. Voorbeelden zijn Oudenaarde, Geraardsbergen, Ronse, Zottegem, Velzeke, Sint-Maria-Oudenhove, Aalst, Gavere en Schellebelle,...

Waarschijnlijk moet de opgaande evolutie van het aantal markten worden verklaard door de stijgende bevolking en de groeiende marktvaart naar onder meer vlees en slachtrijpe dieren. De geldeconomie nam in deze periode gestaag toe in omvang, de zelfvoorziening zwakte enigszins af en dat leidde tot aanpassingen van het kleinhandelssysteem. Bovendien kwamen er steeds meer (semi)industriële producten op de markt.

Het groeiende aantal initiatieven leidde in elk geval tot soms scherpe concurrentie tussen gemeenten, want het aantal goede dagen of weekends om een jaarmarkt te organiseren is natuurlijk beperkt. Zo trok de winterjaarmarkt van Sint-Lievens-Houtem heel wat minder volk tussen 1800 en 1850, omdat in naburige gemeenten nieuwe jaarmarkten werden opgestart tijdens de eerste weken van november. De start van de jaarmarkt en tevens veemarkt in Zomergem, weliswaar in het voorjaar, kan waarschijnlijk in dezelfde periode en omwille van dezelfde redenen worden gesitueerd.

De officiële erkenning van de veemarkt in 1848 door de Belgische overheid was naar alle waarschijnlijkheid een legitimatie van een al jarenlang bestaande traditie. Het échte oprichtingsjaar is evenwel onduidelijk, maar er zou al een jaarmarkt in Zomergem in de jaren 1820 zijn geweest. ■

LINKSBOVEN
x

Wat maakt een veemarkt succesvol?

Over welke troeven diende een jaarmarkt annex veemarkt te beschikken om de concurrentie met andere initiatieven aan te gaan? Vooreerst was er een goede locatie nodig om de dieren te kunnen presenteren, en ook om hen te voeden en te drinken te geven. Ten tweede was het tijdstip belangrijk. Op het einde van het jaar werden traditioneel heel wat dieren voor de slacht verkocht, omdat overwinteren lange tijd niet evident was omwille van het beperkte aanbod van veevoerders. Er was in het najaar, wanneer de oogst binnen was, ook minder werk op de boerderij en op het veld. Boeren en plattelandsbewoners hadden dan meer tijd voor een “dagje uit”, om zich te ontspannen, om naar de jaarmarkt te gaan. Aan de andere kant had een jaarmarkt in het voorjaar ook enkele voordelen. Iedereen was dan blij dat de koude en donkere winter ten einde liep en snakte naar de lente. De verstrooiing die de jaarmarkt bracht was dan zeer welkom. Bovendien begon voor de landbouwers een nieuw seizoen. Ze konden nog op de valreep nieuw alaam of werktuigen kopen, zaaizaad, plantgoed of nieuwe fokdieren. Ten derde was een centrale ligging, en dan nog liefst in een veeteeltregio, een belangrijke troef, zeker ook wanneer de gemeente gemakkelijk bereikbaar was via de weg, het water of later via het openbaar vervoer (boerentram, spoorweg). Ook buitenlanders zakten naar de Vlaamse en Belgische jaarmarkten af om zaken te doen. Zo frequenteerden heel wat Nederlandse veetelers en veehandelaars de Oost-Vlaamse jaarmarkten, onder meer die van Sint-Lievens-Houtem en Zomergem. Ten vierde was ook de randanimatie niet onbelangrijk. Een goede jaarmarkt moest uiteraard meer bieden dan alleen maar beesten. Er waren ook muzikanten, vertellers, artiesten en handelaars in allerlei koopwaar nodig om een massa volk op de been te

brenge. Jaarmarkten waren immers ook sociale evenementen. In een tijd met weinig ontspanningsmogelijkheden was de jaarmarkt het moment bij uitstek om te feesten, om een pint te drinken, om het andere geslacht te ontmoeten. In zekere zin was de jaarmarkt dan ook een huwelijksmarkt. En ten slotte was ook een stevige organisatie belangrijk. Het gemeentebestuur en het plaatselijke organisatiecomité, waarin de landbouwcomice en later de boerenorganisaties veelal het voortouw namen, dienden met nooit aflatend enthousiasme hun schouders te zetten onder het initiatief en het te steunen met advies, personeel, middelen.

Het lijkt er op dat aan het einde van de 19de eeuw tal van jaar- en veemarkten steeds meer onder druk kwamen te staan. Vele markten verdwenen geleidelijk aan. Een aantal ontwikkelingen kan deze neerwaartse evolutie verklaren. Vooreerst was er de modernisering van de kleinhandel en kleindistributie op dat ogenblik. Het aantal weekmarkten en winkels nam toe, ook op het platteland. Het betere en goedkope transport maakte een intense handel tussen plattelandsgemeenten en nabije steden mogelijk. Verder groeide de handel in vee uit tot een continue, dagelijkse bedrijvigheid. De veestapel nam vanaf de jaren 1880-1890 in sterke mate toe en een aanzienlijk deel van de bedrijvigheid werd ingevuld en verzorgd door veehandelaars en kooplieden.

Maar een aantal jaarmarkten kon toch blijven bestaan, en verstevigde zelfs zijn positie. Op sommige plaatsen kreeg de veemarkt zelfs meer aandacht en ontpopte ze zich tot het uithangbord. En dat had te maken met een aantal algemene landbouweconomische ontwikkelingen. Vanaf de jaren 1870-

1880 werd West-Europa en dus ook België overspoeld door kwaliteitsvolle en goedkope tarwe uit onder meer de Verenigde Staten, Canada en Oekraïne. Onze boeren, die het overgrote deel van hun inkomen uit de graanbouw haalden, konden hier niet tegen op. Noodgedwongen moesten zij op zoek naar nieuwe, meer rendabele activiteiten. In een tijdspanne van ongeveer 20 à 30 jaar ontpopte de veeteelt, en in mindere mate de tuinbouw, zich tot de belangrijkste landbouwbezigheid in Vlaanderen en België. De overheid, en dan vooral het in 1884 opgerichte Ministerie van Landbouw, wenste de veeteelt op een moderne manier te organiseren, waarbij zeer veel aandacht uitging naar nieuwe wetenschappelijke inzichten omtrent hygiëne, veevoeding en rasveredeling. Een cruciale rol in dit moderniseringsoffensief was weggelegd voor de veemarkten en veetentoonstellingen van fok- en slachtdieren.

Veemarkten nieuwe stijl

De overheid wenste via de veemarkten en de bijhorende wedstrijden en prijskampen de kwaliteit van de nationale veestapel te verbeteren en dat via de introductie van het concept van de rasveredeling. Lange tijd was er immers weinig aandacht geweest voor een oordeelkundige selectie en fokstrategie. De Belgische veestapel scoorde dan ook al bij al zwak op het vlak van vlees- en melkopbrengst. Op de kleine boederijen werd het vee vooral gezien als leverancier van trekkracht en als producent van mest. De kennis over de veehouderij was beperkt; ondersteuning bij selectie was er niet of nauwelijks. De veestapel in ons land werd in die tijd ook geregeld geteisterd door ziekten en zeker de kwaliteit van de runderen liet te wensen over. Besmettelijke veeziekten zoals mond- en klauwzeer en veepest doken veelvuldig op. Tuberculose en pneumonie vormden endemisch een bedreiging voor de veestapel.

In 1891 beschreef professor Adolphe Reul tijdens een bezoek aan de nationale veeprijskamp in Brussel de situatie als volgt: “Nooit zag men zo een verzameling van zoveel uiteenlopende dieren in alle gestalten, kleuren en vormen en vooral van zo slechte kwaliteit”. Het ministerie richtte datzelfde jaar een Diergeneeskundige Inspectiedienst op. De medewerkers moesten er voor zorgen dat de veestapel ziektevrij zou zijn. Een belangrijke maatregel hierbij was het invoeren van strenge controles op de gezondheid van het vee en de paarden tijdens jaarmarkten en veemarkten. Veeartsen en medewerkers van het ministerie stonden hiervoor in. Een gekeurd dier bood overigens een extra zekerheid aan de koper, en bestreed in die zin ook de ongecontroleerde handel vóór de eigenlijke jaarmarkt. Het gebeurde immers frequent dat veehandelaars de boeren opwachtten buiten het dorp en hen overhaalden om hun dieren onmiddellijk te verkopen. De veeteeltconsulenten beperkten zich overigens niet tot advies inzake hygiëne en gezondheid. Via lezingen en plaatsbezoeken probeerden zij de lokale veetelers ook de nieuwe, wetenschappelijk onderbouwde inzichten bij te brengen.

De consulenten namen ook een belangrijke rol op in de organisatie van de veemarkten en bijhorende prijskampen. Een prijskamp was omstreeks 1900 een belangrijk sociaal

evenement en daarom ideaal om er een voorbeeldfunctie aan toe te kennen. Tijdens de wedstrijden kon men zien wie er goed bezig was. En deze veetelers konden dan in de bloemetjes worden gezet, in de hoop dat ook andere boeren hun methodes zouden navolgen. Er waren prijskampen voor fokvee en slachtvee (of “vet vee”) en competities voor de verschillende dieren (paarden, rundvee, varkens,...) en na verloop van tijd ook voor de verschillende rassen. In de jury van het fokvee zetelden veelal consultants van de overheid en landbouworganisaties; de jury voor slachtvee telde vooral slaggers-specialisten en gekende veehandelaars uit de regio. De deelnemende dieren werden aanvankelijk vooral geklasseerd op basis van een beoordeling van hun exterieur (model) en hun bewegingen (gangen). Pas later zouden ook meer productieve aspecten, zoals melkgift en vleesopbrengst, een doorslaggevende rol gaan spelen. Vooral de Leuvense professor Leopold Frateur speelde een grote rol in dit bewustwordingsproces.

De opkomst voor een jaarmarkt kon zeer groot zijn. In de jaren 1895-1914 werden er bijvoorbeeld in Sint-Lievens-Houtem tijdens de winterjaarmarkt ongeveer duizend paarden en zes- à zeventhonderd runderen te koop aangeboden. Uiteraard deden zij niet allemaal mee aan de prijskampen. En de meeste veemarkten op het platteland haalden een dergelijke opkomst niet; zij moesten zich tevreden stellen met een paar tientallen dieren.

i Teleurstelling op de markt

Veeprijskampen leverden trotse winnaars op, maar ook verliezers. Fokkers en veetelers keken maandenlang uit naar de wedstrijden om zich te kunnen meten met collega's. Ze soigneerden hun prijsbeesten met overgave. En hoopten op een mooie beloning voor het geleverde werk. Wanneer dat niet het geval was, volgde uiteraard ontgoocheling. De beslissingen van de jury, en de criteria die ze hanteerde, werden aangevochten. De feeststemming kon dan al snel omslaan in frustratie en zelfs jaloezie. Zo vonden omstreeks 1900 heel wat 'kleinere' boeren dat ze met ongelijke wapens moesten strijden tegen de kapitaalkrachtige herenboeren, die veel meer dieren op stal hadden staan. En dus ook meer kans hadden om te winnen. ■

BOVEN
x

i De prijzen

De laureaten en winnaars van de wedstrijden kregen een herinneringsdiploma, een medaille, een prijs in natura of een geldsom. Het belang van geldprijzen nam overigens omstreeks 1900 sterk toe. Het winnen van een eerste prijs betekende een mooie bekroning voor de inspanningen van de veetelers. Het leverde hen erkenning en bewondering van collega's en omstaanders op, en zorgde er natuurlijk ook voor dat de waarde van hun 'prijsbeest' en veestapel toenam. De medaille en het diploma werden gekoesterd en lange tijd in de familie als een relikwie bewaard. En het prijsdier mocht meteen op de foto, met de trotse teler ernaast. Hoe omvangrijker de veemarkt en hoe groter de concurrentie, hoe belangrijker de prijs. ■

Onder impuls van het Ministerie van Landbouw werden de talrijke lokale veeprijskampen en wedstrijden, overwegend georganiseerd tijdens jaarmarkten en kermissen, begin 20ste eeuw ondergebracht in een overkoepelende hiërarchische structuur. De winnaars van welbepaalde gemeentelijke of stedelijke prijskampen mochten doorstromen naar gewestelijke of regionale wedstrijden. En de winnaars van deze wedstrijden stroomden op hun beurt door naar de nationale veeprijskamp in Brussel. De overheid zorgde in vele gevallen ook voor goedkoop of zelfs gratis transport

van de dieren. Na de Tweede Wereldoorlog, wanneer de veestapel snel uitbreidde, volgde een verdere professionalisering van het systeem. Zo werd in 1959, op voorstel van de Veeteeldienst, de Vereniging voor de Inrichting van de Algemene Veeprijskampen opgericht. Leden van deze vereniging zijn tot vandaag de fokkersverenigingen. Deze organisatie coördineerde de nationale prijskampen en de veetoonstellingen die tweejaarlijks ter gelegenheid van de Internationale Week van de Landbouw in de Brusselse Heizelpaleizen werden gehouden (samen met het landbouwsalon). De Veeteeldienst van het ministerie verzorgde het secretariaat en verleende subsidies voor dit evenement. Wanneer in 2002 de fokkerij een gewestelijke bevoegdheid werd (Vlaams en dus niet langer op Belgisch niveau), werd het secretariaat overgedragen aan de verenigingen. De Vlaamse Veeteeldienst zou vanaf dan ook de ondersteuning van de prijskampen geleidelijk aan afbouwen.

Een plaats op de kalender

Het succes van een jaarmarkt annex veemarkt was in grote mate afhankelijk van het tijdstip. De strijd om een goede plaats op de kalender verliep soms op het scherp van de snee. Tijdens de jaren 1920 maakten de organisatoren van de voornaamste “vette” veeprijskampen in Vlaanderen en Brussel dan ook duidelijke afspraken omtrent het tijdstip. En wie zich hier tussen probeerde te wurmen kon op heel wat weerstand en protest rekenen. Dat ondervond de stad Bergen bijvoorbeeld in 1955..

Laatste weekend van januari:

- de Vette Os in Antwerpen
- Half-Vasten: de Vette veemarkt in Zomergem
- Passie-Zondag: de Vette Os in Gent
- Palmzondag: de Paasveemarkt in Anderlecht

Na de Tweede Wereldoorlog, en zeker vanaf 1960-1970, kregen de meeste jaarlijkse veemarkten en prijskampen het zeer moeilijk. Tal van initiatieven verdwenen, of geraakten op de sukkel. De oorzaken hiervoor zijn meervoudig.

Vooreerst was er natuurlijk de sterke afname van het aantal landbouwers en veetelers. Verder moesten de organisatoren met steeds meer regels en voorschriften rekening houden. Onder meer de Europese regelgeving inzake dierenwelzijn werd vanaf het einde van de 20ste eeuw almaar strenger. Ook de schaalvergroting in de veeteeltsector speelde een rol. De gemiddelde veestapel evolueerde na de oorlog van een 15-tal runderen naar honderd en meer vandaag. Telers sluiten bovendien veel vaker rechtstreeks contracten af met slachthuizen, vleesverwerkende bedrijven en groothandelaars. Ook wekelijkse veemarkten kregen het hierdoor zeer moeilijk. Einde 2008 werd bijvoorbeeld de laatste veemarkt van Anderlecht gehouden, of het einde van een 120 jaar lange traditie. De winterjaarmarkt van Sint-Lievens-Houtem daarentegen kende de voorbije jaren een heropleving, onder meer dankzij de enthousiaste steun van de gemeente. Merkwaardig hierbij was het beklemtonen van de winterjaarmarkt als een cruciale bouwsteen van de gemeentelijke identiteit en het omarmen van de erfgoeddimensie van het evenement (en veel minder van het landbouweconomisch of –technisch belang). De erkenning van de winterjaarmarkt als Vlaams cultureel erfgoed versterkt dit historisch besef. En ook in Zomergem lijkt men zich meer en meer bewust van de identiteitswaarde van de lokale veemarkt.

RASVEREDELING

De geschiedenis van de veemarkten is dus onlosmakelijk verbonden met de pogingen van fokkers en landbouwers om betere (lees: meer productieve) dieren te kweken. Dat is meteen ook de reden waarom we hier even stilstaan bij deze ontwikkelingen. In het kader van het moderniseringsoffensief dat de Belgische veestapel op een hoger niveau moest tillen, ontstonden tussen de jaren 1880 en de Eerste Wereldoorlog met steun van de overheid her en der in België (coöperatieve) verenigingen van telers en fokkers. Ze groepeerden veetelers uit één of enkele naburige gemeenten. Deze fokkers sleutelden niet alleen aan het uiterlijk, maar ook aan de productiviteit van de dieren. Vooral aan de verbetering van de koe, die gold als het koninginnenstuk van de gemengde boerderij, werd hard gewerkt. Hiervoor gebruikten ze de beste dieren uit de eigen veestapel, die veelal bestond uit regionale rassen. Initiatieven om te kweken met vreemde rassen waren dan nog meestal beperkt. De pogingen om de Belgische runderrassen te verbeteren via het inkruisen met Britse Durhams omstreeks 1850, hadden niet de gewenste resultaten opgeleverd en zodoende ook het enthousiasme voor de buitenlandse rassen voor enkele decennia getemperd.

Een andere maatregel om de rasverbetering te bespoedigen, was het afbakenen van rassenzones. Zo waren er voor de trekpaarden een drietal zones (Zandstreek, Leemstreek en Ardennen), voor rundvee lieten de regio's zich aflezen uit de rasbenamingen. In meerdere stappen werden zo verschillende rassen afgebakend en specifieke stamboeken opgestart.

BOVEN
x

BOVEN
x
LINKS
x
RECHTS
x

In deze afbakening speelde de Eerste Wereldoorlog een niet onbelangrijke rol. Runderen en varkens werden toen immers geslacht bij gebrek aan voldoende veevoeder. De Duitse bezetter eiste ook heel wat vee op. Na de oorlog diende de veestapel opnieuw te worden opgebouwd. Het Ministerie van Landbouw pakte in 1919 uit met een plan om de Belgische veestapel op een meer systematische en wetenschappelijk onderbouwde manier uit te breiden. Dit plan omvatte drie grote doelen. Vooreerst moesten de activiteiten van de veeweeksyndicaten of fokverenigingen beter op elkaar worden afgestemd. Ze kregen hiertoe ook financiële ondersteuning. Ten tweede wenste men het selectiedoel van alle rassen, nuttig voor de landbouw, beter te bepalen. En ten derde zou men de richtlijnen m.b.t. het fokken verder aflijnen.

i De verschillende rassen

Het keurstamboek van 1927 nam zes Belgische rundvee rassen op:

- Rood ras van West-Vlaanderen
- Witrood ras van Oost-Vlaanderen
- Kempisch Roodbont
- Witblauw van Hoog en Midden België
- Zwartbont van Herve
- Zwartbont van de Polders

ONDER
x

i Oude rassen in de verdrinking

De opdeling in rassenzones werd in België en Vlaanderen op het einde van de voorbije eeuw definitief verlaten, onder meer onder invloed van het wijdverspreide gebruik van kunstmatige inseminatie, wat leidde tot een vlotte beschikbaarheid van buitenlands fokmateriaal. Ook de Europese regelgeving hiep een handje. Vandaag nemen de sportpaarden (Belgisch Warmbloedpaard) de plaats in van de traditionele trekpaarden en bij het rundvee heeft de specialisatie zich ook in grote mate doorgezet. Holstein zorgt voor melkvee en een groot deel van de vleesproductie wordt geleverd door het Belgisch Witblauw.

De vroegere rundveerassen, die in belangrijke mate dubbeldoelrassen waren (zij leverden én vlees én melk), gingen op in de melkvee- en vleesveepopulaties. De resterende raszuivere kernen van het Rood ras, het Witrood ras en van de dubbeldoelpopulatie van het Witblauw ras en van het Belgisch trekpaard worden vandaag beheerd via instandhoudingsprogramma's. De Stichting Levend Erfgoed ijvert voor het behoud van en het onderzoek naar deze oude rassen. ■

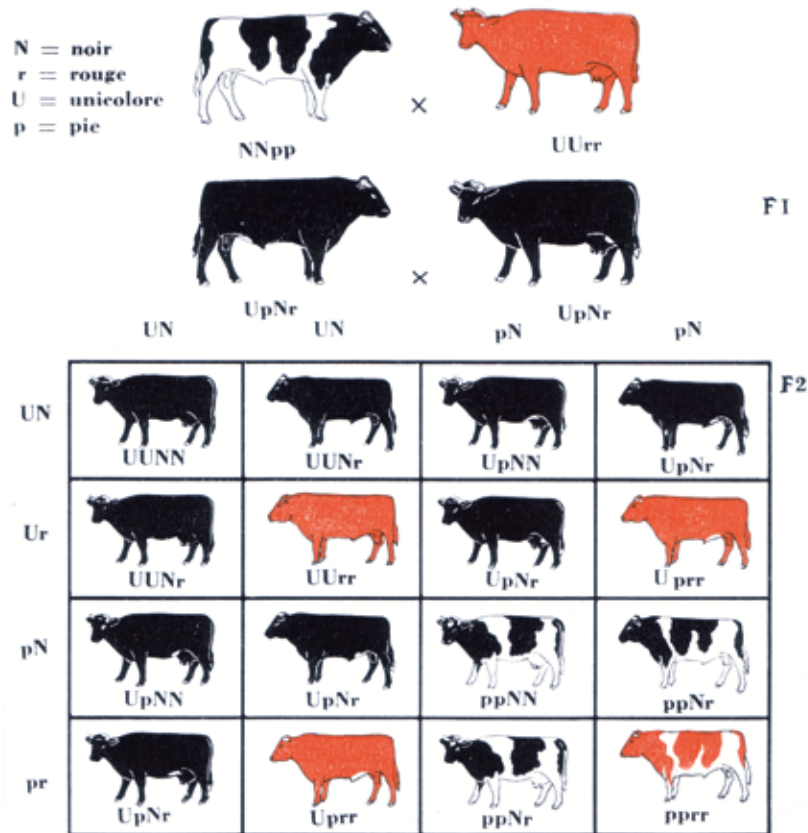
Binnen het Ministerie van Landbouw werd daarom een nieuwe Veeteeltdienst opgericht om dit plan te realiseren.

Veeteeltconsulenten waren actief in elke provincie; zij specialiseerden zich ook in één of meerdere diersoorten. Zij verzorgden zoötechnisch advies aan de verenigingen en aan de aangesloten veetelers. De consulenten volgden de algemene werking op. Verder werkten ze ook mee aan prijskampen en keuringen. Ze zetelden in de jury of maakten deel uit van het organiserende comité. Zij kozen ook de prijsbeesten uit die het best geschikt waren om mee te fokken en via deze werkwijze kon een meer eenduidig fokkerijbeleid worden uitgetekend. Vanaf 1932 gaf een jury van veefokkers eveneens advies. Haar invloed was groot. De leden ontvingen voor hun inzet een vergoeding; tegen haar uitspraken was geen verhaal mogelijk. Het vrijmaken van de Europese markt begin jaren 1990 had voor gevolg dat Europa de spelregels vastlegde voor de werking van de fokkersverenigingen en dat vanaf dan heel wat veranderde. Zo werd bijvoorbeeld de jury voortaan gekozen door de fokkersvereniging verantwoordelijk voor het betreffende rasstamboek.

Van fokstier naar kunstmatige inseminatie

Naast de organisatie van prijskampen en het stimuleren van de werking van fokkersverenigingen coördineerden de veeteeltconsulenten van de overheid ook de openbare dekdiens. Dit gold als een ander belangrijk instrument van een modern fokkerijbeleid. Naarmate de kennis over de genetische waarde van dieren groeide tijdens de 20ste eeuw, manifesteerde zich wel een nieuwe strategie. De werking van de openbare dekdiens concentreerde zich in hoofdzaak op het keuren van mannelijke dieren en het toekennen van

BOVEN
×
RECHTS
×

een subsidie voor de geselecteerde dieren. Dit bedrag, ook wel een bewaarpremie genoemd, kwam aanvankelijk overeen met de onderhoudskost voor een jaar. Via deze weg wou de overheid de beste mannelijke dieren ter beschikking stellen voor het dekken van dieren van derden. Maar de bewaarpremies werden na verloop van tijd onvoldoende aangepast aan de gestegen onderhoudskosten. Zij verloren daardoor aan belang en werden tenslotte in de jaren 1980 afgeschaft.

De uitbraak van dierziekten doorkruiste natuurlijk de inspanningen van de rasverbetering. Opeenvolgende uitbraken van onder meer mond- en klauwzeer (bijvoorbeeld 1937 en 1938) leidden tot een uitgebreid gamma van maatregelen waaraan dieren moesten voldoen alvorens ze de boerderij mochten verlaten, bijvoorbeeld om naar de veemarkt te gaan. Het gebeurde trouwens veelvuldig dat jaarmarkten niet konden doorgaan, of slechts weinig vee trokken, omdat er een besmettelijke veeziekte de ronde

deed. Heel wat algemene maatregelen voor veeziekten ontstonden tijdens het laatste kwart van de 20ste eeuw op Europees niveau. Uiteraard hadden ze een cruciale invloed op de fokkerijactiviteiten. Zo heeft het verbod op de openbare dekdienst bij rundvee en varkens gezorgd voor een terugval van het aantal volwassen stieren en een versnelde verspreiding van de kunstmatige inseminatie. Ook veilingen van fokdieren en prijskampen ondervonden de gevolgen van deze maatregelen. De voorbije jaren verschaalde in vele gevallen het deelnemersveld van veeprijskampen. En dieren veranderen vandaag meer en meer van eigenaar via internetveilingen. Telers zetten dan foto's van hun dieren op het net, met de kwalificaties er netjes bij. Rasverbetering verloopt niet alleen via selectie binnen de eigen populatie maar kan ook worden gerealiseerd via het inkruisen van nieuwe kenmerken. Een belangrijke innovatie op dat vlak was de ontwikkeling van kunstmatige inseminatie, bij het begin

van de 20ste eeuw. Deze techniek maakte het mogelijk om honderd- tot duizendmaal meer nakomelingen te produceren van eenzelfde mannelijk dier. Het sperma was bovendien goedkoper in productie en, zeer belangrijk, het was relatief gemakkelijk te transporteren en te gebruiken (zeker in vergelijking met een levend dier). Veetelers waren nu niet meer afhankelijk van de fok- en prijsstieren uit de regio. Zij konden nu wereldwijd een beroep doen op de beste genen. En uiteraard zou dat een invloed hebben op de uitstraling en de rol van de veemarkten en prijskampen.

Nochtans kende de kunstmatige inseminatie aanvankelijk weinig liefhebbers in België. In 1946 werd voor het eerst de winning, de opslag, de verkoop en het te koop aanbieden van sperma geregeld. Aanvankelijk konden alleen dierenartsen een toelating verkrijgen om deze activiteiten uit te voeren. Later zou de winning en de opslag van sperma niet

langer worden beschouwd als een veterinaire handeling. De veeteeltdienst ondersteunde in die periode de bouw van KI-centra voor rundvee. Deze centra werden per provincie ingeplant. Later kwamen er ook KI-centra voor varkens. De techniek van de kunstmatige inseminatie werd in de 21ste eeuw aangevuld met technieken om het sperma te seksen. Het seksen van sperma wordt vooral toegepast bij rundvee. Het is een techniek waarbij men in het sperma de mannelijke en vrouwelijke cellen onderscheidt, zodat men bij het fokken het geslacht van de dieren kan bepalen. Door zo het aandeel gewenste kalveren (bv. koeien of stieren) te verhogen, verbetert de rendabiliteit van de dierlijke productie op het bedrijf. Naast de kunstmatige inseminatie werden ook andere voortplantingstechnieken ontwikkeld om de rasverbetering te versnellen. Het induceren van een meervoudige eisprong, een kunstmatige bevruchting en het overplanten van de embryo's maken het mogelijk om ook via vrouwelijke lijn te selecteren

Centrum voor Kunstmatige Inseminatie in Zomergem

Zomergem speelde na de Tweede Wereldoorlog in de regio opmerkelijke rol op vlak van veeteelt. Daarvan getuigt de Vette Veemarkt, maar zeker ook de aanwezigheid van een provinciaal centrum voor Kunstmatige Inseminatie (K.I.), met een tiental personeelsleden en twaalf dierenartsen-inseminatoren. In dit centrum werd sperma van Oost-Vlaamse stieren gecollecteerd, waarmee dan koeien van het Oost-Vlaams melkveeras werden geïnsemineerd. Oorspronkelijk doel was geslachtsziekten onder het vee te voorkomen, later had men meer oog voor selectie van het vee. Aanvankelijk werd enkel vers afgenomen sperma aangewend, later werd overgeschakeld op het gebruik van diepvriessperma. Dat betekende een enorme stap vooruit in de veeverbetering: de verdeling van het sperma kon efficiënter gebeuren en de inseminatoren beschikten van dan af over een grotere keuze van stieren binnen één ras of van meerdere

veerassen. In dezelfde periode kwam er meer en meer vraag naar vleesrassen en door de diepvries inseminatietechnieken konden de dierenarts-inseminatoren van het centrum hieraan vlot tegemoet komen.

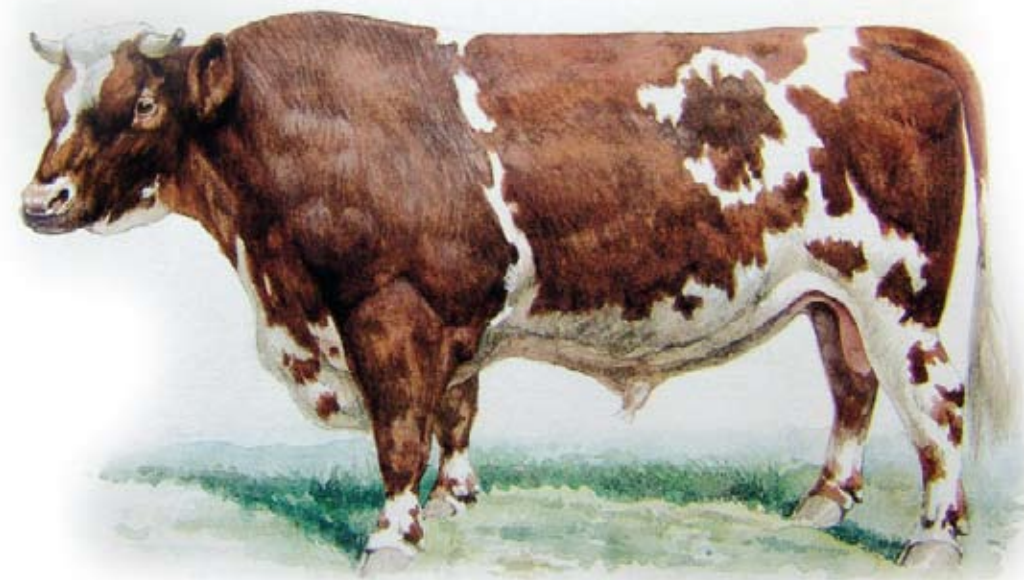
De aanwezigheid van dit centrum onderstreept het belang van Zomergem voor de veeteelt in de regio, en het kan zelfs één van de factoren zijn die aan de basis liggen van het historische succes van de Vette Veemarkt.

— Gilbert Boone, voormalig dierenarts

LINKSBOVEN
x

LINKSONDER
x

ONDER
x

Stude Notaris COUCKE te Somergem.

VENDITIE
VAN EEN UITGELEZEN

BEESTIAAL

EN BOERENINSPAN

te **SOMERGHEM** Durmen

ten hove van M' EDMOND DE VOGELAERE, aldaar, door het ambt van

Notaris **COUCKE** te Somergem.

op Donderdag 17 Oktober 1935

om 11 1/2 ure, meubelen en huisgerieven, om 12 ure stipt, het **BEESTIAAL**

zoug met viggens.

Vossemerriepaard (8 jaar)
6 allerbeste melkkoeien eene bij de bate.
5 vaarzerunders, van 1 tot 1 1/2 jaar.
2 ossen en stier, 1 jaar.

6 looperszwijnen.

Onmiddellijk daarna, gansch den grooten en kleinen landalm, nameetijk landwagen, 2 drijwielkerren, jumelleploeg (Melotte), aardanpelploeg, schijnmachien, loof- en windmolen, 2 aalkordeelen, haccuul met gewichten, kruiwagen, loof eegde, zwijgen en maeschijne, harsassuren, rieks, spaden, vorken, zeisen, forneis, loofsaammachien, swijjarens, aalgot en aalpompe, 2 koperen ketels, 2 koperen melkemmers, klaver- en graanzeefde, enz, enz.

Vruchten : Stroot, heol, droog brandhout, enz.

Gewone voorwaarden — Komptante betaling.

LET WEL OP : Het beestiaal wordt om 12 ure stipt verkocht.

Drak. COLPAERT, Somergem

LINKS
x

LINKSBOVEN
x

RECHTSBOVEN
x

ONDER
x

BOVEN
x

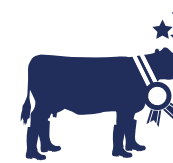
LINKS
x

RECHTSONDER
x

PAGINA RECHTS BOVEN
x

PAGINA RECHTS ONDER
x

DE ZOMERGEMSE VETTE VEEMARKT

'vet vee' - de dieren die het best geschikt waren voor consumptie, met het meeste vlees

1850-1900 HET PRILLE BEGIN

Net als in de rest van Vlaanderen, is het landschap in Zomergem de voorbije anderhalve eeuw grondig gewijzigd. Waar bij het ontstaan van België landbouwers een prominent deel van de bevolking uitmaakten, aangevuld met hier en daar een cafébaas, een brouwer, en nog enkele 'notabelen' zoals de dokter, de onderwijzer en de pastoor, is die boerenstiel bijna volledig uit het openbare leven verdwenen. In echte Zomergemse 'boerenstraten' had je keurige en statige hoven, afgewisseld met de kleine boer die met zes koeien en een varken ook in zijn levensonderhoud kon voorzien. Vandaag zien we in die 'boerenstraten' enkel nog de restanten van het eens zo rijke boerenleven in Zomergem. Ro, Meirlare, Korte- en Langeboeken, Rijvers, Hoetsel, ... kennen slechts enkele boeren meer en kunnen nog bezwaarlijk 'boerenstraten' worden genoemd. De statige boerenhoven, vaak verbouwd tot grote villa's, zijn er nog, maar hebben geen uitstaans meer met de landbouwstiel. Zomergem telt nog ongeveer 150 boeren. Hun bedrijven zijn volledig aangepast aan de moderne technologie en professioneel uitgerust.

Evolutie aantal landbouwers in Zomergem

■ Jaar van aangifte
■ Aantal landbouwers

1950	362	1992	205
1951	675	1993	203
1952	650	1994	199
1953	630	1995	199
1954	349	1996	191
1955	559	1997	186
1956	334	1998	181
1979	273	1999	176
1980	263	2000	170
1984	256	2001	164
1986	245	2002	168
1987	236	2003	167
1988	232	2004	165
1989	222	2005	156
1990	220	2006	149
1991	206	2009	144

Dat het boerenleven in onze contreien nochtans altijd in hoog aanzien heeft gestaan, bewijzen de vele jaar- en veemarkten die ook in de 19e eeuw veelvuldig voorkwamen. Overal werden markten gehouden, in het begin niet zozeer omwille van de eer, maar vooral met het oog op de handel. Algauw werden ook de erepenningen ingevoerd, die terecht werden gekoesterd door de overwinnaars. De tendens om jaarmarkten te organiseren bestond zeker al in de eerste helft van de 19de eeuw, waarbij de boeren hun paarden, koeien, varkens en pluimvee presenteerden.

In de overlevering wordt het jaar 1853 genomen als startpunt van de Zomergemse Vette Veemarkt. Men verwijst hiervoor naar een Ministerieel Besluit waarbij de veemarkt van Zomergem zou erkend zijn. Dit besluit is echter niet terug te vinden. Wat wel vaststaat, is dat de gouverneur van Oost-Vlaanderen in 1854 de paarden- en veemarkt van Zomergem verplaatst van donderdag naar woensdag. Dit wijst er wel degelijk op dat ook het jaar ervoor al een veemarkt heeft plaatsgehad. *“By besluit van den 25 oogst 1854, is goedgekeurd de beslissing van den provincialen Raed, in dato 6 july laestleden, magtigende de gemeente Somergem om op den woensdag vóór Palmzondag, de paerden-en veemarkt te verschuiven, die, in deze plaets, gehouden wordt op den donderdag daerop volgende. Gent, den 12 september 1854”.*

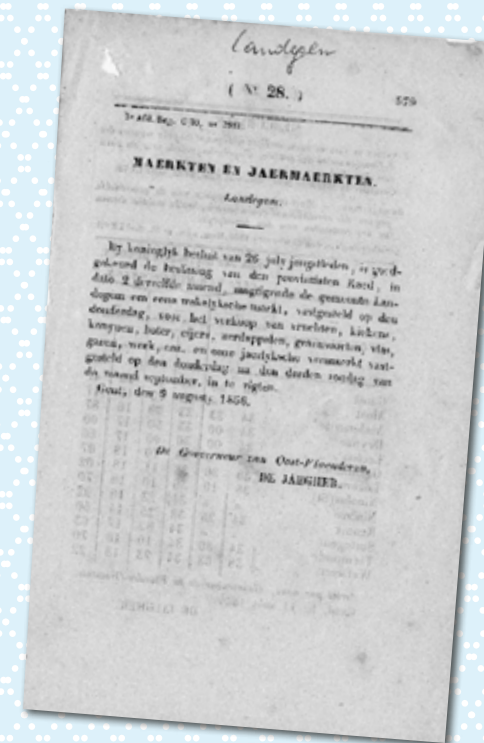
Als we ons verder verdiepen in de provinciale besluiten vinden we nog vroegere bronnen: *“By koninglyk besluit van 7 augusty 1848, is goedgekeurd geworden, de beslissing van den provintialen raed, in dato 12 july laestleden, magtigende de gemeente Somergem om eene derde jaermarkt, op den donderdag vóór den*

Den 4 meij 1824 heeft eene schoone jaermarkt alhier plaetse gehad, de prijzen zijn gewonnen door Martinus De Vlieger voor het schoonste peird, door Domien Rijckaert voor 't schoonste verken, door P. F. De Vlieger voor meest koeijbeesten ter markt gebragt te hebben, door Carel Gijzelbrecht voor den meesten number beesten gekogt te hebben, door F. Standaert voor de schoonste koeijbeeste, alle van Zomergem; er zijn nog twee prijzen elders gegaen.

Palmzondag op te rigten. Gent, den 28 augusty 1848”. Dit besluit verwijst dus naar een derde jaarmarkt die zou plaatsvinden in 1849. Daaruit kunnen we afleiden dat de allereerste jaarmarkt in Zomergem dateert van 1847. Nochtans moeten ook vroeger al jaarmarkten hebben plaatsgevonden want in de familiechronieken van de Zomergemse familie De Neve vinden we volgende tekst: *“Den 4 meij 1824 heeft eene schoone jaermarkt alhier plaetse gehad, de prijzen zijn gewonnen door Martinus De Vliegheer voor het schoonste peird, door Domien Rijckaert voor 't schoonste verken, door P.F. De Vlieger voor meest koeijbeesten ter markt gebragt te hebben, door Carel Gijzelbrecht voor den meesten number beesten gekogt te hebben, door F.Standaert voor de schoonste koeijbeeste, alle van Zomergem; er zijn nog twee prijzen elders gegaen.”*

Blijkbaar moet dus ook voor 1847 al een traditie hebben bestaan van jaarmarkten in Zomergem. Dat Zomergem niet alleen stond in het organiseren van een veemarkt blijkt uit de talloze provinciale besluiten tot machtiging voor markten uit dezelfde periode voor onder meer Knesselare, Aalter, Zelzate, Evergem, Sleidinge, Ursel, Landegem en buiten het Meetjesland: Sint-Lievens-Houtem. We moeten vaststellen dat in het Meetjesland alleen in Zomergem de veemarkt de tand des tijds heeft doorstaan.

BOVEN
x

LINKSBOVEN
x

RECHTSBOVEN
x

i Vee- en paardenmarkten midden 19de eeuw in het Meetjesland

Aalter: week voor aswoensdag
Assenede: juni en oktober
Bassevelde: september
Evergem: eerst in mei, later in april
Evergem: paasmaandag
Kaprijke: maart, juni en oktober
Knesselare: juni en oktober
Landegem: juli en september
Maldegem: mei en september

Poeke: juni, augustus en december
Sleidinge: augustus en oktober
Ursel: maart
Waarschoot: dinsdag na Pasen, september

Staat van de vee- en paardenmarkten
in Oost-Vlaanderen, 1861

De definitieve vastlegging van een vaste datum voor de veemarkt heeft heel wat voeten in de aarde gehad. Oorspronkelijk werd hij gehouden op de donderdag en later de woensdag voor Palmzondag, en die timing werd vermoedelijk aangehouden tot aan de Eerste Wereldoorlog. Op de aanplakbrieven van na de oorlog zien we dat tussen 1919 en 1930 de veemarkt werd gehouden op de maandag na halfvasten en van 1931 tot 1939 op de dinsdag na halfvasten. Het is pas in 1950 dat men definitief koos voor de zondag van halfvasten, en dat in afspraak met de andere grote veemarkten van Antwerpen, Gent en Anderlecht.

Onder de groten

Dat ook die 'vaste dag' soms onder druk kwam, bewijst de grote hetze die ontstond in 1955. De data van 'de grote veemarkten' waren definitief vastgelegd (sommige al in de jaren 1920), maar de stad Bergen speelde met de idee om zijn veemarkt te organiseren op Passiezondag (zondag vóór Palmzondag). Dit was de dag dat Gent zijn 'Vette Os' traditioneel programmeerde. De Gentse organisatoren de Breydelzonen waren natuurlijk niet opgezet met dat idee en riepen een speciale spoedvergadering bijeen in de veemarktlokalen van Anderlecht. Voorzitter Vandermeersche van de Breydelzonen stond erop dat ook Zomergem zijn steun kwam betuigen, samen met de stad Luik, die ook een grootheid was op het gebied van veemarkten. Voor Zomergem trok toenmalig gemeentesecretaris en medeorganisator van de Vette Veemarkt Willy Teerlinck, samen met professor De Deken, ere-voorzitter van de Breydelzonen, naar Anderlecht. Op die vergadering werden de data van de bestaande markten onveranderd en unaniem vastgelegd door de grootheden in het Belgische veemarktlandschap: Anderlecht, Antwerpen, Gent, Luik en Zomergem. Ook werd afgesproken dat men een boycot van de

markt van Bergen zou overwegen, mochten zij een datum kiezen die een andere markt zou hinderen.

 “Vanaf dat moment werd het ‘kleine’ Zomergem als volwaardige en evenwichtige partner opgenomen in de wereld van de gekende veemarkten. Dat had zo zijn gevolgen. De meest gerenommeerde juryleden zakten af naar Zomergem met hun expertise. De interesse werd groter en de markt groeide. Het aantal inschrijvingen steeg en vanuit heel Vlaanderen zakte men af naar Zomergem. De volkstoeloop was enorm, tot groot plezier van de plaatselijke zelfstandigen voor wie de Vette Veemarkt uitgroeide tot dé topdag van het jaar”.

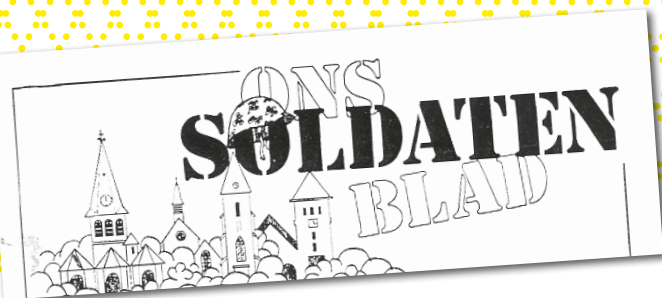
— Willy Teerlinck, oud-gemeentesecretaris

Zelfs “onze jongens” lazen over de Vette Veemarkt

MILAC was de naam van een katholieke vormingsbeweging in het Belgisch leger. Het staat voor Militianen Actie. De werking bestond uit vorming, ontspanning en informatie voor het thuisfront. Er werd ook een tijdschrift uitgegeven. Het Zomergemse Soldatenblad was een tijdschriftje van MILAC, maar werd door een plaatselijke redactie uitgegeven. Lezers waren de Zomergemse jongens die in Duitsland gekazerneerd waren. De inhoud bestond meestal uit nieuws van onder de kerktoren. Zo kwam ook de Vette Veemarkt aan bod in een artikeltje van Willy Teerlinck.

RECHTS
x

DE ZOMERGEMSE VETTE VEEMARKT, ONTSTAAN, EVOLUTIE EN GROEI VAN 1853 TOT 1962

door gemeentesekretaris W. Teerlinck

Onze huidige veemarkt is geboren in een bloeiende landbouwgemeente, gelegen in de uiterste zuidpunt van het Meetjesland, in het jaar 1853, en wel namelijk op de donderdag na Palmzondag.

De eerste versie bestond in de inrichting van een paarden- en veemarkt, en dat is zo behouden gebleven tot kort vóór de tweede wereldoorlog.

Dat het besluit van de eerste uitgave niet kan worden teruggevonden is niet te verwonderen wanneer men weet dat gedurende de twee wereldoorlogen vele documenten verdwenen zijn wegens de hevige beschadigingen van het gemeentehuis.

Zomergem heeft tweemaal veel geleden onder het oorlogsgeweld, doch is steeds terug uit de puinen opgestaan, mooier dan tevoren en steeds verder bouwend aan zijn tradities en een betere toekomst.

Doch om de oorsprong te rechtvaardigen werd bij het napluisen van de oude bestuursmemorials een besluit teruggevonden op 12 september 1854, waarbij de toenmalige Gouverneur De Jaeger besliste: „magtigende de gemeente Zomergem om op den woensdag voor Palmzondag de paarden- en veemarkt te verschuiven.“

Zo door de jaren heen is deze dag behouden gebleven tot in 1914, doch wegens gebrek aan documenten is het niet mogelijk over deze markten en hun belangrijkheid iets specifiek mede te delen.

Wel werd vastgesteld dat ook vele andere veemarkten werden ingericht in de loop der jaren 1854 tot 1865, doch van al die markten is slechts Zomergem overgebleven, wat er op wijst dat de organisatie steeds grote interesse moet hebben geboekt, want zonder dat, is elke manifestatie gedoemd tot de ondergang.

Dat Zomergem steeds zelf de nodige dieren heeft voortgebracht om deze grote markt in stand te houden is gebleken uit velerlei getuigenissen, en vooral begin 1900 woonden hier niet onbelangrijke veehandelaars waarvan twee der voornaamste ons nog allen fris in het geheugen zijn gebleven, namelijk Octaaf Van Laecke en Jules Claeys, die er in slaagden tot 1939 het leeuwendeel der prijzen in de wacht te slepen.

De leden van deze twee families hebben werkelijk door hun kennis, hun durf en hun bijzondere steun de markt steeds een groot aanzien gegeven, zanzien dat ook zijn invloed deed gelden op de grote markten van Gent en Antwerpen.

Het kiezen van een vaste dag heeft nooit goed gelukt, want zo niet men op de oude aanplakbrieven dat van 1919 tot 1930 de prijsskamp gehouden werd op de maandag na halfvasten, en van 1931 tot 1939 op de dinsdag na halfvasten, om dan slechts in 1950 definitief op halfvasten zondag te worden bepaald.

Na de tweede wereldoorlog kreeg de markt de officiële benaming "VETTE VEEMARKT" en in de onderscheidene prijsskampen werd in hoofdzaak rekening gehouden met volgende primordiale regel:

vee best geschikt voor de beenhouwerij

Van die tijd af zijn voor velen werkelijk levendige herinneringen bewaard gebleven:

- herinneringen aan grootse veemarkten,
- herinneringen aan puike prostates,
- herinneringen aan buitengewone banketten,
- herinneringen zelfs aan uitzonderlijke braspertijen.

Na de tweede wereldoorlog werden de inrichters voor het feit gesteld dat de gemeentelijke produktiviteit op gebied van eerste-klas vee ontoereikend was om een behoorlijke prijsskamp in te richten.

Zo werd met beide handen naar de propaganda gegrepen om de kwekers en handelaars uit en buiten de provincie naar hier te lokken: verhoging van premies, toekenning van bijzondere prijzen, en het zenden van persoonlijke uitnodigingen - mede dank zij de buitengewone regelmaat van deze jaarlijkse prijsskamp - hebben de Vette Veemarkt gered en in stand gehouden.

1953: honderd jaar geloden dat de eerste veemarkt werd ingericht, is een belangrijk jaar geweest voor de prijsskamp, niet alleen door de aard van de tentoonstelling, maar wel door speciale omstandigheden.

Inderdaad... het Bestuur van de Veemarkt van Anderlecht eiste het monopolie op om zo gezegd als nationaal kampioenschap door te gaan zonder dat de kampioenen en ereprijzen van de andere markten konden in aanmerking komen.

De heftige reactie van „DE BREYDELZONEN“ uit Gent om hun veemarkt te redden, heeft ook „SINT-JAN“ uit Antwerpen in het harnas gejaagd, en een wonder kan het door de buitenstaander genoemd worden, maar niet door de ingewijden welke het belang van de prijsskamp op dat ogenblik kenden... het GEMEENTEBESTUUR ZOMERGEM werd eveneens gevraagd om te protesteren tegen het despotisme van Anderlecht.

Aldus werd de, weliswaar onverhoopte, doch zeer belangrijke en zelfs nauwe samenwerking verkregen met de groten van het land, welke het aanzien van de veemarkt te Zomergem, mede dank zij het dynamisme van de toenmalige Burgemeester Lampaert, gevoelig heeft versterkt.

Zo werd ondermeer ook verkregen dat de kampioenen van de veemarkten Antwerpen, Gent en Zomergem rechtstreeks mochten deelnemen aan het Nationaal Kampioenschap te Anderlecht.

Van dat jaar af is onze veemarkt bestendig gegroeid en de wederzijdse goede verstandhouding is nog versterkt geworden, zodat ook wij aan de mededingers bij voorbaat de steun van groten van het land kunnen toezeggen, want naast de normale gemeentelijke premies, schalen en medailles worden speciale prijzen geschonken door Sint-Jan, De Breydelzonen en het Gemeentebestuur van Anderlecht.

Door de nauwe contacten met Gent en Antwerpen werden ook reeds banden gelegd met het Stadsbestuur van 's Hertogenbosch in Nederland, gekend om zijn grootste veemarkt van West-Europa.

genbosch in Nederland, gekend om zijn grootste veemarkt van West-Europa.

Wellicht vraagt men zich af hoe zulks mogelijk is, doch er is geen andere verklaring dan deze: op gebied van veeprjsskampen is het niet de kwantiteit maar wel de kwaliteit welke primeert.

En... kwaliteit... vindt men zeker in voldoende hoeveelheid op de Zomergemse „Vette Veemarkt“.

Om slechts één bepaald voorbeeld aan te halen der laatste jaren: in 1958 behaalde Achiel De Waele uit Sleidinge samen met de kweker Achiel Van de Rostyne uit Zomergem, de kampioenstitel met een jonge vaars, en met hetzelfde dier behaalde hij ook het kampioenschap in Gent, en werd tweede in Anderlecht.

En „last but not least“ dient nog een speciale melding gemaakt van een andere belangrijke medewerkster: de gemeente Oostburg in Nederland, Zomergems zuster gemeente in het kader van de Europese gedachte.

De relaties met het Gemeentebestuur van Oostburg dateren reeds van 1948, doch enkele uitzonderingen niet te na gesproken, heeft de jaarlijkse kontaktnaam slechts een aanvang genomen in de loop van 1960 ter gelegenheid van het Eerste Belgie - Holland Festival waarbij werkelijk een grote samenwerking tot uiting is gekomen.

Wanneer aldus al de bijzondere medewerkers werden genoemd, kan men zich wellicht een idee vormen van het belang van deze jaarmarkt. En het is soms wel eens goed „Jan Publiek“ ook de gelegenheid te geven nader kennis te maken met dergelijke aktiviteit.

Om dan verder nog een ander belangrijk aspect van de markt te verduidelijken dient hier ook even de aandacht gevestigd op de waarde van de juryleden welke hier in de loop der jaren hun beste krachten hebben ingespannen om eerlijk, verantwoord en oordeelkundig de prijzen toe te kennen. Immers, wanneer als jurylid werden aangesteld, tussen de beide oorlogen, de heren Kruusch uit Verviers, Everaert uit Oostende en Van Praet uit Antwerpen, blijkt onmiddellijk de grote waarde van de prijsskamp, want deze heren waren ook juryleden hij de veeprjsskampen in Antwerpen, Gent en Anderlecht.

Na 1944 werd nog een stap verder gezet door het aantal juryleden uit te breiden, zodat wij 8 bekwame keurders telden, welke als de beste van gans België mogen worden betiteld, met Maurice Van Daele uit Gent als voorzitter, en als zijn medewerkers: vertegenwoordigers uit Sint-Niklaas, Brussel, Gent en Brugge.

1962 was dus een uitzonderlijk jaar voor Zomergem door de viering van de 100e Vette Veemarkt, de oorlogsjaren niet meegerekend, doch... het past hier zeker wel in dit kader in het kort melding te maken van de andere feestelijkheden, waarbij voornamelijk de aandacht dient gevestigd op:

- het 3de BELGIE-HOLLAND FESTIVAL op zondag 24 juni 1962, dat bestond in het organiseren van een prachtige Folklore- en Reklamestoot met deelname van de beste Belgische en Nederlandse muziekkorpsen en showgroepen;

- het 41e Kampioenschap van OOST-VLAANDEREN VOOR ONAFHANKELIJKEN op dinsdag 26 juni 1962, ingericht ten voordele van de bloeiende Rode-Kruis afdeling;
- de jaarlijkse GEWESTELIJKE TENTOONSTELLING VOOR NEERHOFDIJEREN op zaterdag en zondag 27 en 28 oktober 1962, ingericht door het Werk van den Akker en het Feestkomitee, waarvan mag worden gezegd dat het de belangrijkste gewestelijke tentoonstelling was van gans de provincie.

IK ZAG CECILIA KOMEN

Samenvatting van enkele bijzonderheden uit de geschiedenis van de Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia Zomergem.

door Emiel Claeys, toenmalig schrijver

1) Stichting.

Onze harmonie maatschappij werd in 1813 gesticht met de goedkeuring van de onder-intendant van het arrondissement Gent, onder burgemeesterschap van de heer Daninck, door Jacobus Fobe, geneesheer; K. Van Hauwermeiren, brouwer; J. Claudon, rijksontvanger en P.B. De Smet, rentenier.

De maatschappij droeg de naam van „Cecilianen“ of „Muziek-korps van Zomergem“ en had als leuze: „DOOR D'EENDRACHT BIJ EEN GEBRACHT“. Dokter Fobe bestuurde zelf het muziek tot zijn overlijden op 18 juni 1818.

Uit het voorgaande mag niet worden opgemaakt dat dit het eerste bestaan is van de maatschappij. Wij staan hier feitelijk voor een hervorming, zoals later nog dikwijls gebeurd is. Immers, in het register van de deliberatiën, berustende in de archieven van de gemeente (nu in het staatsarchief van Gent) lezen wij:

„Vendémiaire, an V de la République - Fête de la fondation de la République: Nous membres de l'administration Municipale de Somergem, après avoir convoqué les autres fonctionnaires publics... nous sommes transportés, précédés de nos Musiciens à la grande place de la commune en... 30 Vendémiaire An VI... Solemnité d'une cérémonie funèbre en mémoire du Général Hocke... tambours volés de crêpe et musique lugubre“.

Dit is een bewijs dat de muziekmaatschappij reeds bestond vóór de Franse Omwenteling.

De harmonie legde zich met ijver toe op de beoefening van de toonkunst en behaalde volgende onderscheidingen:

- 1819 - Concours Oostakker: 2e prijs van buitenmaatschappijen
- 1821 - Evergem - Rabot: 2e prijs voor luisterrijke intrede
- 1824 - Maldegem: 2e prijs voor luisterrijke intrede
- 1829 - Gent: 2e prijs voor luisterrijke intrede
- 1829 - Gent: 2e prijs voor solo en gezamenlijke opvoering.

(wordt voortgezet)

Geen markt

De Vette Veemarkt heeft geen ononderbroken geschiedenis gekend. Logische verklaringen, zoals de oorlogsjaren zitten daar natuurlijk voor iets tussen. De Duitse bezetters deden dierentellingen en eisten ook dieren op zodat het organiseren van een veemarkt nagenoeg onmogelijk was.

“De Duitsers hielden hier een zéér nauwkeurige telling van dieren en onze boeren moesten regelmatig dieren inleveren, want dat Duitse leger moest gevoed worden. Dus bijvoorbeeld boer Jan kreeg opdracht: breng volgende week dat dier naar de tramstatie, we zullen het wel opladen. Het werd dan naar het een of ander slachthuis gebracht waar het moest dienen als eten voor de Duitsers. Zelfs de kippen werden geteld, alles werd geteld!”

— Alfons Van De Velde, oud-voorzitter van de Gemeentelijke Feestcommissie en medeorganisator van de Vette Veemarkt

Ook ziektes van allerlei aard strooiden af en toe roet in het eten. De veeartsenijkundige voorschriften waren ook in de vorige eeuwen al dermate streng dat ze de organisatie van de veemarkt bemoeilijkten. De runderpest in de jaren 1865-1868 en het mond- en klauwzeer van 1899-1901 zorgden voor enkele afgelastingen de veemarkt. Nochtans deed men er vanuit het gemeentebestuur alles aan om de markt toch te laten doorgaan. Getuige hiervan is de zeer intensieve briefwisseling tussen het gemeentebestuur en de provincie in verband met de toelating om de jaarmarkt te houden in 1866. In de meer recente geschiedenis verwijzen we naar de afschaffing in 1985 naar aanleiding van de dreiging van de Afrikaanse varkenspest en in 1994 ging het feest niet door omwille van de klassieke varkenspest, in 2001 tenslotte werden we weer gekweld door mond- en klauwzeer.

Een aantal keer was ook het weer de grote spelbreker. De gure weersomstandigheden zorgden vaak voor taferelen vol rillende vaarzen en trillend jong slachtvee. Tijdens de zeer koude markten werden de dieren soms afgeschermd met schutsels of deed men ze dekzeilen aan. Sneeuw en regen zorgden voor een mindere toeloop, maar alleen in 2005 werd de Veemarkt afgeschaft omwille van het gure weer. De wegen waren niet berijdbaar en het zou dan ook een hachelijke onderneming zijn geweest om de dieren naar Zomergem te brengen.

Al bij al kunnen we zeggen dat op een 160-tal jaar Vette Veemarkt er ongeveer een 140 edities hebben plaatsgevonden.

BOVEN
x

1900-1950: VOOR EN NA DE TWEEDE WERELDOORLOG

Voor de Tweede Wereldoorlog was de markt vooral gericht op kweekvee. Onder impuls van oud-gemeentesecretaris André Claeys, werd er ook slachtvee ('vet' vee) aan toegevoegd. De organisatie was namelijk in handen van het gemeentebestuur, dat later samenwerkte met de Gemeentelijke Feestcommissie en recent met het landbouwcomice.

BOVEN
x
MIDDEN
x
ONDER
x

i In het jaarverslag van de gemeente Zomergem, gericht aan de gouverneur, diende telkens ook een hoofdstuk te worden gewijd aan 'veeartsenijdsdienst'. Daarin werd de gezondheidstoestand van de dieren beschreven en hieruit kunnen we ook leren met welke 'ziektes' de paarden, koeien en varkens in die tijd het meeste te kampen hadden.

In het verslag van 1909-1910 lezen we het volgende:

"Gezondheidstoestand onzer huisdieren gedurende het tijdstip 1909-1910aarden

Geene gevallen van besmettelijke ziekten onder de paarden hebben zich voorgedaan gedurende het tijdstip 1909-1910. Integendeel zijn er oneindig veel gevallen geweest van plotselinge vliesontstekingen op de bronchiale of andere ademorganen voortspruitende uit het vochtig en koud weder onvoorziend afgewisseld met overdrevene warmte. Doch een zeer klein getal hebben een noodlottig gevolg gehad. Tegelijk zijn er voorts ook gevallen geweest van buikloop en darmvliesontsteking ten gevolge ook van het plotseling afgewisseld weder, hooge warmte, spoedig opgevolgd door koude en laage temperaturen.

Koeien

Onder het boornvee bestatigd men telken jare verscheidene gevallen van longtering welke voortkomen uit de samenwoning met aangetaste dieren of afkomstig van longteering lijdende ouders. Het ware te wenschen dat ons staatsbestuur een streng nazicht bevoel vooral over de stallen waar melkverkoop bestaat, en de aangedane beesten van ambtswege deed afmaken of afzonderen. De gevallen van buikopzwellingen welke zich graag voordoen onder het vee in den zomer, hebben geenens ernstigen weerstand geboden aan een beredeneerd medicaal beproef.

Zwijnen

Het roodvonk welke vroeger zoo straf onze zwijns terge en menigvuldige baren slachtoffers velde, is bijkans onbeduidend geworden sedert dat de inspuiting van geneesbare en preventieve serum, die vreeselijke en onmeedoogende ziekte tot bedaren heeft gebracht. Andere ziekten onder de verkens zooals spier en vrichtrumattismus... waaraan het zwijn zeer onderworpen is, zijn bijna allen goed genezen na eene logieke geneeskundige behandeling."

Er werd ook een verslag opgenomen van de jaarmarkt. Daaruit bleek dat in datzelfde jaar, 1909, het een zeer succesvolle markt was met veel dieren:

"De jaarmarkt heeft dit jaar plaats gehad op 31 maart 1909. Dit jaar hebben bijzondere prijzen uitgeschreven geweest voor geiten en schapen. Er waren ter markt gesteld:

*53 koeibeesten toebehoorende aan 11 eigenaars
39 paarden toebehoorende aan 32 eigenaars
5 zwijns idem toebehoorende aan 5 eigenaars
14 geiten toebehoorende aan 12 eigenaars
6 schapen toebehoorende aan 3 eigenaars*

*De ontvangsten der jaarmarkt zijnde de subsidie der gemeente belooopen tot fr. 800
De uitgaven beliepen tot fr. 838,32
Dus een tekort van fr. 38,32 welke uit de onvoorziene uitgaven zijn gemandateerd geworden."*

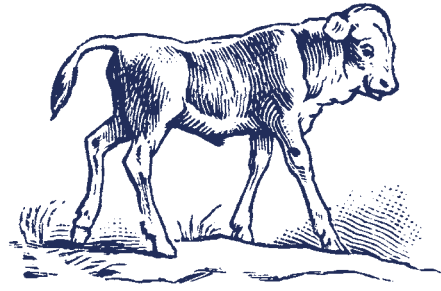
RECHTSBOVEN

x

RECHTSONDER

x

Rond 1900 kwamen de meeste dieren uit Zomergem zelf of uit de omliggende gemeenten. Zomergem had kwaliteit genoeg in huis. Een aantal grote veehandelaars waren bekend tot ver buiten de gemeente. Oktaaf Van Laecke en Jules Claeys, slaagden erin de markt te overheersen tot aan de Tweede Wereldoorlog. Ze verdeelden de prijzen nagenoeg onder hun beiden. Dat hun invloed groot was, bewijst ook hun deelname aan de markten van Gent en Antwerpen. Van Laecke kocht het vee in Beauraing en bracht het naar hier. In de jaren 1920 werd hij zo geprezen voor zijn gedrevenheid en kennis van het mestvee dat hij het schopte tot internationaal jurylid, waarbij hij zelfs werd uitgenodigd op de veemarkt van Parijs.

Na 1944 is de naam 'Vette Veemarkt' definitief in gebruik genomen en werd geleidelijk ook alleen het vet vee - de dieren die het best geschikt waren voor de beenhouwerij (consumptie) - tentoongesteld en geprijsd. Deze aanpassing gebeurde natuurlijk vooral op aandringen van vleesgrossiers, keurslagers en veevoederfabrikanten. Men kwam ook tot de vaststelling dat het gemeentelijk aandeel op het vlak van eersteklas vet vee ontoereikend was om een behoorlijke prijskamp in te richten. Zo werd een propagandamachine op touw gezet om kwekers, handelaars en boeren van binnen en buiten de provincie naar Zomergem te lokken. De premies werden verhoogd, er werden bijzondere prijzen ingesteld en bekende

kwekers werden persoonlijk uitgenodigd. Ook de contacten en het aanhalen van de banden met de andere bekende veemarkten zorgde natuurlijk voor een nieuwe stimulans. Toen in 1953 het bestuur van de veemarkt van Anderlecht het monopolie opeiste om als nationaal kampioenschap door te gaan, steigerden de andere grote markten. Gent en Antwerpen vroegen de steun van Zomergem tegen deze demarche van Anderlecht. Een compromis werd bereikt. Het gevolg was dat Zomergem blijvende steun van hen kreeg en dat ook de Zomergemse kampioenen rechtstreeks konden deelnemen aan het nationaal kampioenschap van Anderlecht. Door de nauwe contacten met Antwerpen en Gent kwam Zomergem ook in contact met het stadsbestuur van 's Hertogenbosch in Nederland, die bekend stond om de organisatie van de grootste veemarkt van West-Europa. Vanaf de jaren vijftig was de opmars dus niet meer te stuiten en kwam men van heinde en verre naar Zomergem afgezakt op de derde zondag voor Pasen.

Wie is wie: de sleutelfiguren

Het welslagen van de Vette Veemarkt hing natuurlijk af van alle mensen die ermee te maken hadden. Op de eerste plaats moest de markt natuurlijk georganiseerd worden. Het gemeentebestuur heeft daarin altijd een belangrijke rol gespeeld. De voorbije eeuw was er, naast het College van Burgemeester en Schepenen, telkens iemand die vanuit het gemeentebestuur nauw betrokken was bij de organisatie van de markt of die de markt zelfs op poten zette. Zo waren de gemeentesecretarissen André Claeys en, na hem, Willy Teerlinck, de dragers van de markt en nadien nam gemeenteontvanger Marin Immesoete de taak vele jaren op zich. Ze werden bijgestaan in hun werkzaamheden door de Gemeentelijke Feestcommissie, die een steeds groter aandeel kreeg in de organisatie. Het randprogramma won jaar na jaar aan

belang. Vandaag organiseert die Gemeentelijke Feestcommissie in samenspraak met het College van Burgemeester en Schepenen en het Landbouwcomice de 'Dag van de Veeteelt'. Naast de organisatoren waren de belangrijkste figuren de deelnemers: boeren, kwekers en handelaars met daarbij ook veel interesse van de beenhouwerijen en slachters. Voor die laatste was het een hele eer om een prijsbeest te kunnen slachten en verkopen.

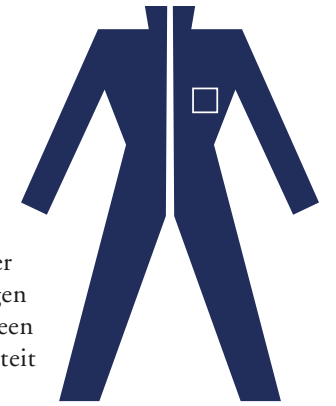
De dieren moesten ook gekeurd worden. De keurders en juryleden werden uitgenodigd omwille van hun expertise. Vaak zag men dezelfde keurders terug op de verschillende veemarkten. Vooraleer een dier werd toegelaten op de markt werd het ook geïnspecteerd. Het werd onderzocht of het voldeed aan alle medische voorwaarden. De veearts van dienst, aangesteld door de gouverneur voor het kanton Zomergem, had die dag dus ook een belangrijke rol. Tot slot waren er vanzelfsprekend de vele toeschouwers die van de dag een waar feest maakten: boeren die niet zelf deelnamen, maar graag met een keurend oog toekeken en onder elkaar de 'trends' in het veelandschap bespraken, gezinnen met kinderen, de gewone geïnteresseerde, ... Elke Zomergemnaar en vele anderen kwamen die dag naar de markt afgezakt om het spektakel te bekijken. In het Zomergemse cultuurleven stond en staat de Vette Veemarkt geboekstaafd als een topdag. In topjaren staat de Vette Veemarkt zelfs hoger aangeschreven dan de zomer- en de winterkermis. Ook de andere belangrijke pionnen op dat vlak, zoals de cafébazen, beamen dit. Voor hen was dat telkens weer een hoogdag waaraan ze vele goede herinneringen overhielden.

Op en rond de markt: 'gereed zetten'

Het 'Vette' in Vette Veemarkt slaat op het vetmesten van de dieren. De dieren worden klaargemaakt (gereedzetten) voor de markt. Dat betekent eigenlijk afmesten, een dier

ten volle slachtrijp maken om het dan op die dag tentoon te stellen. In aanloop naar de markt zelf moeten boeren en kwekers er immers voor te zorgen dat hun dieren van een uitzonderlijke kwaliteit en voorkomen zijn.

Echte spelers zorgden ervoor dat hun dieren in 'perfecte conditie op de markt kwamen. Een goede voeding was daarbij van groot belang, vandaar dat de leverancier van veevoerders op de prijsuitreiking ook steeds ruime aandacht kreeg. Ook dienden deelnemers ervoor te zorgen dat de papieren in orde waren. Twee zaken waren enorm belangrijk bij het klaarmaken voor de markt: het wassen van het dier en het leren stappen. Wat dat laatste betreft: sommige boeren en kwekers hadden een vast moment in de week waarop ze hun dieren in het zeel leerden lopen. Het was belangrijk dat zo'n dier mooi in het gareel kon lopen, zonder afgeleid te worden, zonder al te veel bokkensprongen te maken. De dieren leerden hoe ze aan een zeel (touw of gareel) moesten lopen, hoe ze een wagen op en af moesten en dergelijke meer. Daarnaast moest een dier natuurlijk ook proper op de markt komen. Een dag op voorhand werd het dier grondig gewassen met bruine zeep en mooi afgedroogd. Tegenwoordig doet men dat zelfs met de haardroger. Ook zorgde men ervoor dat de rug, de nek en de staart mooi geschoren waren. Men legde dan genoeg stro rond en onder het dier zodat het niet opnieuw vuil werd. Toch gebeurde het soms dat een dier zich 's nachts opnieuw bevulde en dat men 's morgens opnieuw mocht herbeginnen. Sommige dieren werden ook nog op de markt zelf wat 'bijgewerkt'.

WAGER
MESTVEE

Augustijn

SPARTA PUB

DE SCHEVE
WEN

Brugge
Knesselare - Urzel

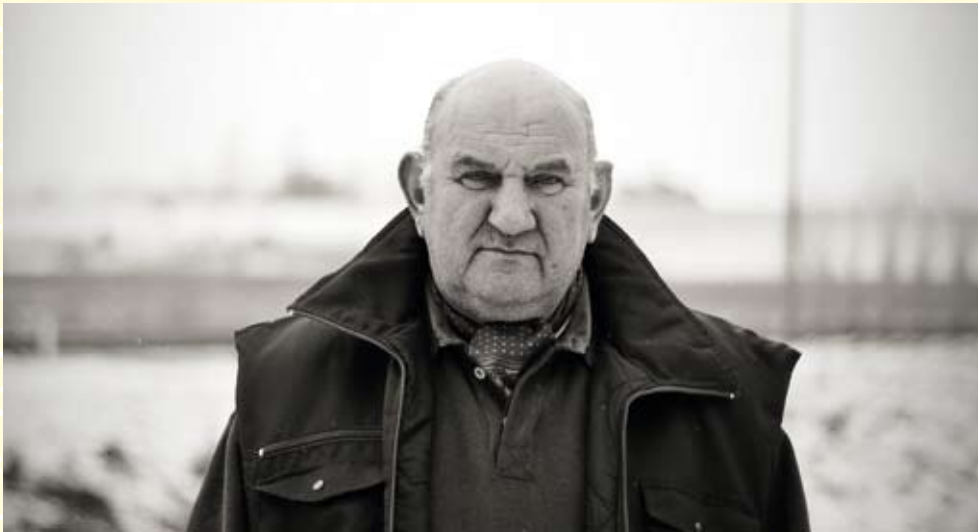
Urzel

WAGER
MESTVEE
VERBODEN
TOEGANG
TOEGANG
TOEGANG

WAGER
MESTVEE

WAGER
MESTVEE

H

Ward Willems nam als boer jarenlang deel aan de Vette Veemarkt. Eerst voor de slaggers Hans De Moor en Marc De Smet, later 20 jaar lang voor beenhouwer Ernest Yde. Hij herinnert zich het 'prepareren' van de dieren ook nog goed.

 "Normaal gezien moet je eerst en vooral uw beesten 'gereed' gezet hebben ofwel moet je er gaan kopen die kunnen meedoen, dat kon je ook doen. Vroeger waren er veel die dit deden, maar hier bij ons mestten wij die beesten zelf en zetten ze zelf klaar, ook de kleintjes. Die moesten allemaal mooi geschoren en gewassen worden. De dagen ervoor - van de woensdag namen wij verlof - begonnen wij dit scheren en wassen, de stallen kuisen en ze allemaal dik in het stro te steken. Ze moesten weken op voorband goed eten krijgen, veel eten krijgen, zodat ze zo schoon mogelijk gekweekt waren. Vanaf eind oktober, begin november begon dit. Dan koos je diegene uit om mee deel te nemen en maakte dat je eentje over had (in reserve) voor het geval er iets tegen ging. Als je bijvoorbeeld iets niet had, zoals een os, dan maakte je er zelf een. Maar ja, een os maken, je mocht nog een mooi stiertje hebben, als je zijn kl.... eraf deed, dan gingen zijn billen er ook soms af en was bij niet 'wel' genoeg meer om mee te doen. Maar dan kon

je elders één zien die wel goed was en kocht je die dan. Als je wilde meedoen, moest je daar op voorband aan werken, het is niet om te zeggen: "ik ga hier enen pakken en meedoen". Eigenlijk begon het van in de zomer al. Zoals bijvoorbeeld de kleintjes, in lotjes van drie, dat moest je sparen. Stiertjes, vaarzen, een beetje dezelfde leeftijd en grootte en dat moest daarbij nog kwaliteit zijn, daar moest je zorg voor dragen. Het mochten geen 'apen' zijn het moesten 'schone' zijn. Je moest het ook graag doen! Als je wilde meedoen met 'eigen' dieren moest je daar ongeveer een jaar mee bezig zijn, want die dieren moesten ook allemaal braaf zijn en 'in het zeel gaan', niet naar u slaan of achter u aanzitten, tenslotte zijn die dieren al die stress niet gewoon. Daar konden ze ook van vermageren en als ze dan terug thuiskwamen mocht je ze ook geen bakken vol eten geven, anders kregen ze diarree en ze moesten al terug klaar gezet worden voor de volgende markt. Ook de weersomstandigheden speelden een grote rol, veel regen of veel koude. Meestal kregen de dieren een zeil op hun rug om ze een beetje te beschermen, aangezien ze nog maar geschoren waren, voornamelijk de kleintjes dan." ■

— Ward Willems, landbouwer op rust

BOVEN
x

Op en rond de markt: een dag op de markt

Het verloop van de Vette Veemarkt volgde nagenoeg altijd volgens hetzelfde scenario. Vanaf 6 uur 's morgens werden de dieren op de markt gebracht. De dieren werden ter plaatse nog eens mooi gewassen. Vaak bracht men speciaal daarvoor mensen mee. De dieren werden klaargezet en naar hun plaats gebracht. Vanaf 8 uur begon dan de inschrijving op het gemeentehuis bij de secretaris of de ontvanger. Iedereen kwam met de nodige documenten langs en schreef de dieren in bij de juiste categorieën in alle reeksen. Dat duurde tot ongeveer 9 uur. Ondertussen kwamen ook de keurders-juryleden aan op het gemeentehuis, waar ze nog wat keuvelden en afspraken maakten en ondertussen een ontbijt verorberden. Om 9 uur begon de veearts aan zijn ronde om te kijken of alles in orde was, of iedereen voldeed aan de voorwaarden (veterinair gezien) en of de dieren in de juiste categorieën waren ingeschreven. Daarna volgde de briefing van de keurders met de vermelding van het aantal dieren per categorie en reeks. De keuring zelf duurde tot 12 uur en verliep steeds volgens hetzelfde stramien: eerst de reeksen keuren, daarna de prijzen toekennen en daar werden dan de kampioenen uitgehaald. Om 12 uur werden uiteindelijk de kampioenen gekeurd.

Al van bij het begin van de markt was men ook bezig met de 'commerce'. Er werden natuurlijk ook dieren verkocht. Zomergem werd overspoeld door veehandelaars, veevoederfabrikanten en beenhouwers. De afspraken met de 'handslag' waren schering en inslag en afspraken werden gemaakt om de dieren achteraf naar het slachthuis te brengen.

Ondertussen was ook de volkstoeloop op gang gekomen en raakten de cafés aardig vol. In recente jaren kreeg ook de randanimatie zijn plaats met allerlei tentoonstellingen en wedstrijden.

Om 13 uur volgde dan de feestelijke prijsuitreiking in de raadzaal van het gemeentehuis. Die kon een hele tijd in beslag nemen aangezien er prijzen en vermeldingen waren voor alle deelnemende reeksen en categorieën. Naar goede gewoonte volgde natuurlijk een receptie. Voor de jury, de genodigden en de gemeenteraadsleden eindigde het gebeuren traditiegetrouw met de feestmaaltijd, officieel om 13.30 uur, in de praktijk echter werd het algauw 15 of 16 uur voor men daadwerkelijk aan tafel zat.

Tot in de jaren 1980 werd ook nog een wielervedstrijd georganiseerd.

 "De koers slingerende rond de kerk, terwijl we zaten te eten in zaal Uilenspiegel en iedere ronde gingen wij aan het venster staan, want ze vielen daar ik weet niet hoe... doordat de markt afgespoten werd in de namiddag om al het vuil weg te krijgen en de coureurs vielen daar in trosjes voor ons voeten. En er was leute en plezier in de cafés tot 's nachts".

— Marin Immesoete, oud-gemeenteontvanger

VORIGE PAGINA
x

BOVEN
x

Op en rond de markt: kwaliteit drijft boven

Een belangrijke plaats op de markt wordt ingenomen door de keurders. De keurders moeten waken over de aangeleverde kwaliteit en beslissen over de kampioenen in de verschillende reeksen.

 Aan een prijskamp doe je altijd mee met de beste kwaliteit van dieren, je moet daar op selecteren. Dit gaat niet op enkele jaren, daar zit jaren ervaring in. Je moet altijd met de beste voortkweken. Deelnemen doe je volgens de leeftijdscategorie: dit begint al vanaf 20 maanden tot 6 à 7 jaar, bijvoorbeeld als je met een springstier komt die gevet is. Meestal is die wel wat jonger, omdat als ze ouder worden dat ze dan zo mooi niet meer zijn. De kwaliteit en de dikte gaat er een beetje af.

— Luc Vermeire, landbouwer

Op de dag van de prijskamp verschijnen immers allerlei vreemde en inlandse rassen van zowel koeien, varzen, ossen en stieren.

Ze worden onderverdeeld in categorieën volgens het aantal tanden. Bij het keuren van de beesten let de jury op de bouw, de hoogte, de groei en de ontwikkeling, de dikte van de huid, de poten, de horens en bij de varkens ook op de dikte van de speklaag, de goed gevormde hespen en voorschouders en de rechte rug. Waar in het begin de jaarmarkt de plaats was om jong kweekvee en goede varzen aan te kopen of te verkopen, evolueerde de markt naar een echte show van vette beesten. Reeds kort na de Tweede Wereldoorlog verschoof het accent naar de gespierdheid van de dieren. De interesse voor de mooi gevormde dikbillen (ook wel kachelgat of peerdegat genoemd) was enorm. In alle rassen kwamen wel dikbillen voor: Oost-Vlaams Wit-Rood, West-Vlaams Rood, Zwartbont en Kempisch.

BOVEN
x

De koerswijziging op de jaarmarkten naar het vleestype binnen de bestaande melkveerasen werd nog gestimuleerd door de totale ommekeer in de verlostechneek, namelijk het toepassen van de keizersnede. Toch bleven de echte 'vleesdieren' in het begin eerder uitzonderlijk en bovendien waren ze vaak belast met allerlei erfelijke gebreken zoals te trage groei, skeletproblemen, doghond- en andere misvormingen. Ondertussen echter begon men ook echte vleesdieren te kweken in andere, voor de streek 'nieuwe' rassen: het Waalse Wit-Blauw en het Franse Charolais-ras. De dikbillen waren bij deze rassen in veel grotere aantallen voorhanden en men kon zich puur op het vlees richten. Ook de smaak van de consument veranderde en die wou liever een zeer mager biefstuk op zijn bord. De vleestypes van de oude 'inheemse' rassen gingen zienderogen achteruit en waren niet meer in trek. De pure vleesrassen kenden een steile opgang, en het fokken daarvan werd nog eens gestimuleerd door het gebruik van de nieuwe voortplantingstechnieken als kunstmatige inseminatie en embryotransplantatie. De vleesdieren vierden hoogtij. Van heinde een verre voerde men deze dieren aan op de markt. In de jaren tachtig kon men echte 'monsters' van dieren aanschouwen op de Vette Veemarkt. Sommige dieren konden nagenoeg hun eigen gewicht niet meer torsen en zakten bijna door hun fijne poten. Meer en meer van deze (op)gefokte, zwaar gespierde vleesmachines verschenen op de markt. Dit was natuurlijk allemaal het gevolg van het nieuwe 'krachtvoer' dat men had ontdekt: de hormonen.

Het Ministerie van Volksgezondheid zag het eerst met lede ogen aan, maar besliste toen gelukkig dat de tijd rijp was om in te grijpen. Er werd een ware jacht ontketend op de hormonenmaffia en vele kwekers liepen tegen de lamp. Overal werden controles uitgevoerd op mestvee, ook op de veemarkten. Daardoor

bleven er veel kwekers weg en werd het aanbod op de markt tot een minimum herleid. De 'vette' jaren waren letterlijk voorbij. De organisatoren zagen in dat er iets moest gebeuren om de markt weer aantrekkelijker te maken en gingen samen zitten met het Landbouwcomice. Dit comité organiseerde sinds jaar en dag zijn eigen prijskamp voor stamboekmelkvee rond Zomergem-kermis. De handen werden in elkaar geslagen en sinds de 125ste Vette Veemarkt in 1990 bestaan er twee grote prijskampen: een op de markt voor het mestvee en een op het Maarten Steyaertplein voor het vrouwelijk stamboekvee.

Wie is wie: de slager-keurder

Hans De Moor heeft de Vette Veemarkt altijd van dichtbij beleefd. Ook zijn vader had al een slagerij op de Markt en dus werd het belang van deze 'hoogdag van het vlees' hem met de paplepel ingegoten. In de tijd van vader Aimé De Moor werd geslacht in Zomergem zelf. Het slachten van een rund was trouwens een hele belevens. De meeste slaggers hadden toen enkel varkensvlees en slechts uitzonderlijk rundsvlees. Alleen de vooraanstaande slaggers konden zich de luxe permitteren om een 'beeste' te slachten. Aan de andere kant van de Markt woonde Cyriel Van Laecke. Op de hoek, waar nu café De Scheve Zeven is, hield hij café en daarnaast had hij ook een slagerij. Er was een grote tuin en een lange blinde muur (nu zaal Uilenspiegel en café Ledeganck tot aan de afgebroken Gouden Poort). Daar werd soms zo'n beeste geslacht. Cyriel Van Laecke zette een 'pin' op de kop van het rund en met een voorhamer werd een slag gegeven om het dier daarna te 'kelen'. De twee slaggers, Cyriel Van Laecke en Aimé De Moor, kochten en slachtten samen zo'n rund. Het werd via de rug in twee gekapt en ze kregen elk de helft. Ze konden immers het vlees nog niet zo lang bewaren aangezien er geen koelruimtes waren zoals vandaag. Het ijs werd nog bij de slager gebracht en een 'koelkast' werd gevuld

met grote blokken ijs. Het vlees bleef zolang goed tot het ijs gesmolten was. Het slachten van zo'n dier had natuurlijk ook veel bekijks van de burens en nieuwsgierigen. Iedereen slachtte toen varkens, maar zo'n rund was een echte belevenis.

“Ik ben in contact gekomen, met de Vette Veemarkt toen ik ongeveer 10 jaar oud was. Dan begin je zo'n beetje te beseffen als er iets gebeurt en zeker als dat aan je deur gebeurt. Wij woonden op de Markt, hadden zelf een slagerij en dus was onze interesse toch wel iets groter dan die van een buitenstaander die enkele straten verder woonde. Van heel vroeg werd al er 'commerce' gemaakt en er was veel sfeer. Het was zo'n feest dat iemand die bijvoorbeeld nooit eens een goed biefstuk at, dat die dag wel deed. Dan kon het 'd'eraf'. Mijn ouders bakten dan ook wel eens een biefstukje en er werden frieten gebakken en soms werd er ook wel eens een fles champagne opengetrokken, en die waren toen zeker zo duur als nu, of zelfs veel duurder, maar op die dag kon het”.

— Hans De Moor, beenhouwer op rust

Later nam Hans de beenhouwerij van zijn vader over en steeg zijn interesse nog meer. Hij werkte ook jaren mee aan de markt als keurder. Eenmaal mocht hij zelfs gaan keuren in Gent. Als expert werd hij een graag geziene keurder op de markt en hij had door zijn achtergrond en kennis als slager natuurlijk recht van spreken. Hij weet hoe alles in zijn werk gaat bij het keuren.

“We hebben geluk gehad als slagers, en wij hadden dat nodig, van 'levend op voet' een dier aan te kopen. Levend op voet is de kwaliteitsbepaling van het dier dat voor u staat en je ziet natuurlijk hoe dat gevormd is, uiterlijk. Maar dan heb je ook nog de vetrepen die zich bevinden aan de staart (de beide kanten van de staart), de lies (onderaan de buik), vooraan de borst en het niervet dat zich bevindt onder de lende, onder de rug, dat zijn de voornaamste plaatsen. Fijne poten was ook voordelig, fijne horens en een kleine kop: dat was zo de vaste bepaling. Een fijn vel – het vel werd vastgenomen en er werd aan getrokken – was ook werkelijk een kwaliteitsbepaling. Die fijne poten en fijne horens zijn eigenlijk wel belangrijk, want de massa vlees die er is moet dan maar verdeeld worden over die fijne pootjes, dat is dan een meeropbrengst. Je behoudt meer geslacht vlees over, die poten zijn er sowieso aan, maar of ze nu licht zijn of beel zwaar, dat is de kwaliteitsbepaling. Het is meer kwaliteit die je overhoudt.”

— Hans De Moor, beenhouwer op rust

BOVEN
x

ONDER
x

VOLGENDE PAGINA
x

Het jargon van de Vette Veemarkt

- Biestemarchands:** veehandelaars
- Veezemarchands:** handelaars in jong vee
- Kalvermarchands:** handelaars in kalveren
- Peirdeplotte:** handelaars in paarden
- Kalfveeze:** jonge koe of vaars, die nog voor de eerste keer moet kalven
- Kachelgat of peerdegat:** mooie dikbil
- Kalkoe:** koe die op het punt staat om te kalven
- Kweene:** tweeslachtig
- Kalven of kippen:** een koe die een kalf ter wereld brengt
- Veezekalf:** vrouwelijk kalf
- Stierskalf:** mannelijk kalf
- Munte:** vaars, één keer moeilijk gekalfd
- Druge zetten:** de melkproductie artificieel doen stopzetten
- Kippijne:** barensweeën van een koe
- Schunsel:** nageboorte van een koe
- Schune moaken:** het afdrijven van de nageboorte na het kalven
- Kribbebijten:** geen voedsel in de voederbak
- Een bieste vetten:** een dier vetmesten
- Doghond:** kalf met een afwijking (korte kop en kromme poten)
- Dikbil:** sterk gespierd dier
- Een koe stieren:** een koe laten bevruchten door een stier

- BOVEN
x
- MIDDELINKS
x
- MIDDENRECHTS
x
- ONDER
x
- RECHTS
x

Wie is wie: de cafebaas

De sfeer die heerste op de markt was iets speciaals. Zomergem werd overspoeld door veehandelaars, boeren, kwekers, maar vooral ook door de gewone man die meeprofitteerde van dit ware volksfeest. Als het goed weer was (het mocht wel koud zijn, maar het moest droog blijven) was het ieder jaar één van de grootste gebeurtenissen. De cafés zaten overvol.

“Wij, als cafébazen, zaten natuurlijk in het midden van het gebeuren. Bestellen kon men zoveel als men maar wilde. Champagne drinken, feestvieren op hun resultaten, maar je moest sommigen toch in de gaten houden. Er waren er altijd die van de drukte profiteerden. Mijn vrouw sprak altijd zeer goed af met haar personeel: ‘Gij houdt die tafel in de gaten, en gij die andere’. Drank werd geweigerd als ze zat werden, maar toch was ’s avonds iedereen die daar nog aanwezig was, zat! Ik berinner me ook nog enkele bijzondere gebeurtenissen. Zo was er op een avond, heel laat, lang na het diner dat altijd bij mij in zaal Uilenspiegel plaats vond, iemand – een zeer

hooggeplaatst persoon uit Zomergem – die aan mijn toog stond te klagen. ‘Omer, dat is toch ‘nie schoone’ dat ze mijn stuur van mijn auto gepakt hebben.’ Ik vroeg waar hij geparkeerd stond en ik ging mee met hem kijken. Ik moest hen aan de arm ondersteunen, en daar aangekomen in de duisternis, kroop hij terug in zijn auto, maar telkens achteraan en daar stond natuurlijk geen stuur! Ik heb hem dan maar te voet begeleid naar huis, want hij woonde maar een paar honderd meter verder. De auto bleef staan, daar had hij geen bezwaar tegen, want hij moest hem ’s anderendaags toch weer gebruiken! 24 jaar hebben we daar gewoond, in het café, en op de dag van de veemarkt zeiden we ‘s morgens vroeg toen we wakker werden altijd tegen elkaar: ‘wat gaan we vandaag weer beleven’. En natuurlijk maar hopen dat het droog bleef die dag, want als het bijvoorbeeld regende, dan was de vloer in ons café gelijk een stal, stront tot aan ons bed!”

— Omer Verhelst, ere-schepen en voormalig cafébaas

LINKSOBOVEN
x

Omer Verhelst beleefde na zijn dagen als cafébaas nog vele Vette Veemarkten in de functie van gemeenteraadslid en schepen. Hij ging ook steeds mee naar de andere veemarkten in Gent, Anderlecht, Antwerpen en Oostburg. Ook daar heeft hij goede herinneringen aan. In Antwerpen moest hij tussen burgemeester Léona Detiège en minister Leo Tindemans zitten, “want tussen die twee boterde het niet al te goed”. In Gent zat hij altijd naast huidig burgemeester Daniël Termont. En in Oostburg was het telkens weer genieten van een lekkere barbecue met evenveel ambiance.

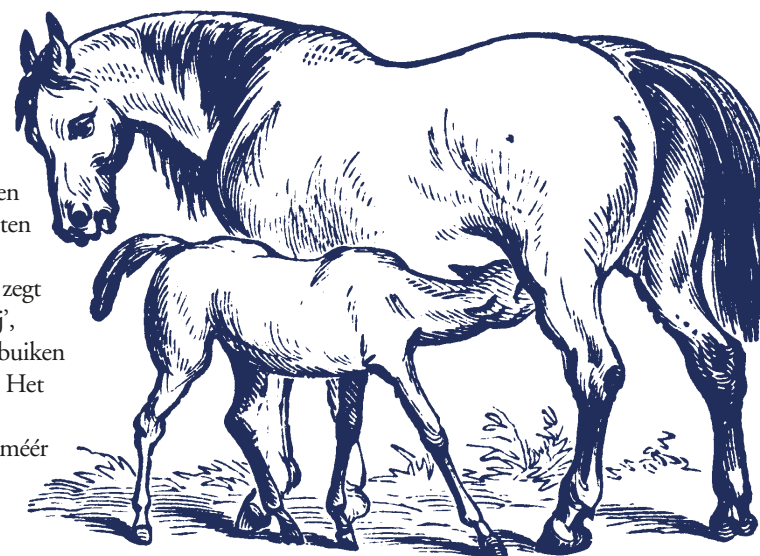
Op en rond de markt: het feestmaal

Het feestmaal voor de notabelen vond vroeger telkens plaats in ‘zaal Uilenspiegel’ bij Omer Verhelst. Het waren diners die gezien mochten worden. Vaak uitgebreider en fijner dan een chic trouwfeest en telkens met een overvloed aan drank, tot in de kleine uurtjes. Die middagen waren eigenlijk namiddagen, omdat er pas rond 15 uur aan tafel gegaan werd. Telkens waren er mensen die zich van de maaltijd zodanig ‘bevoorraden’ dat ze er ziek van werden. En elk jaar waren het dezelfde personen die met hun hoofd in hun bord vielen of die met stoel en al moesten worden buiten gezet omdat ze onwel geworden waren. Men zegt soms ‘Eten, buik sta bij’, maar vaak konden die buiken dat zelfs niet meer aan. Het was dus een feest van ’s morgens tot ’s avonds, méér dan de kermis.

“Dat was één van de hoogtepunten van het gebeuren. Eerst en vooral waren er zeer veel vooraanstaanden aanwezig: de voorzitters van de Breydelzonen van Gent, voorzitters en secretarissen van de veemarkten van Antwerpen, Anderlecht, ’s Hertogenbosch, Oostburg en alle burgervaders en schepenen van Feestelijkheden waren allemaal aanwezig. We zijn nu wel wat gewoon op het gebied van eten, ook thuis, en van redelijk goed bediend te worden, maar destijds was dat zo niet. De periode waarover ik spreek, als er thuis bijvoorbeeld rosbief op tafel kwam, was dat kermis. Maar op de Vette Veemarkt was het altijd hoogdag. Geen kermis, maar echt hoogdag!”

— Alfons Van de Velde, oud-voorzitter van de Gemeentelijke Feestcommissie en medeorganisator van de Vette Veemarkt

Ook dat feestmaal heeft de jongste jaren een beetje aan prestige ingeboet. Het is nog steeds rond 15 uur dat men aan tafel gaat, de ‘notabelen’ zijn nog steeds aanwezig, maar het diner is minder uitgebreid en minder rijkelijk.

1950-1990: EEN NIEUW ELAN MET ZELFS INTERNATIONALE UITSTRALING

In de jaren vijftig kreeg de Vette Veemarkt een nieuw elan. Gemeentesecretaris Willy Teerlinck werd in 1953 opgenomen in het Gemeentelijk Feestcomité en nam de organisatie van de Vette Veemarkt in handen. Om alles grondiger te organiseren vroeg hij medewerking aan de private besturen van de veemarkten van Gent en Antwerpen. Dat lukte en meteen verhoogden ook de prijzenpot en de trofeeën aanzienlijk. Trofeeën en prijzen werden geschonken door de Eerste minister, de minister van Landbouw, de gouverneur en alle gemeentebesturen met respectabele veemarkten. De juryleden voor de volgende markten (1954-1955) werden eveneens

afgeleverd door de bekende veemarkten en kwamen uit Gent (Breydelzonen), Antwerpen - de voorzitter van Sint-Jan kwam zelf keuren-, Sint-Niklaas en Anderlecht.

Door die belangrijke contacten met de andere veemarkten ontstond er een betere doorstroming van inlichtingen over organisatie. De organisatie laste ook nieuwe wedstrijdonderdelen in of splitste sommige wedstrijden zodat de Zomergemse Vette Veemarkt voor de belangrijkste kwekers en veehandelaars een proef was met zeer klasrijk vee met het oog op de markten en prijskampen van Anderlecht en Gent. De kampioen van de Zomergemse markt mocht bijvoorbeeld rechtstreeks deelnemen aan de kampioenenprijskamp van Gent. Ook de uitnodigingen van de andere besturen logen er niet om: een afvaardiging van het college van Burgemeester en Schepenen werd vanaf dan jaarlijks uitgenodigd naar Antwerpen, Gent en Anderlecht. Burgemeester Felix Lampaert, schepenen van Landbouw

André Mattheeuws en gemeentesecretaris Willy Teerlinck gingen er maar al te graag op in. Tijdens de feesten in Gent werden ook contacten gelegd met de belangrijkste grossiers van 's Hertogenbosch (Nederland), namelijk de gebroeders Viguurs. Zo werd in 1958 de Zomergemse burgemeester Felix Lampaert voor het eerst uitgenodigd naar de Brabanthallen in Den Bosch op de woensdag en donderdag tussen de Zomergemse Vette Veemarkt en de markt in Gent.

Deze vriendschappelijke uitnodigingen leidden ertoe dat de daaropvolgende jaren steeds twee of drie juryleden uit 's Hertogenbosch de Zomergemse Vette Veemarkt meer luister en authenticiteit

bijbrachten. Ondertussen steeg ook de kwaliteit van het vee zienderogen. In datzelfde jaar 1958 behaalden Achiel De Waele uit Sleidinge, samen met Achiel van De Rostyne uit Zomergem de kampioenstitel op de Vette Veemarkt met een jonge vaars. Hetzelfde dier werd later ook kampioen in Gent en behaalde de tweede plaats in Anderlecht. Later werd afgesproken dat de kampioen van Zomergem niet meer mocht meedoen in Gent de week later, omdat het te dicht bij elkaar was. Kort daarna ontstond nog een andere samenwerking. De relaties tussen het gemeentebestuur van Zomergem en dat van het Nederlandse Oostburg bestonden al van 1948, maar het jaarlijks contact ging definitief van start in 1960 ter gelegenheid van het eerste België-Holland Festival, waaruit een grote samenwerking is voortgevloeid.

De Zomergemse markt kreeg steeds meer allure en steeds meer aanzien. Ook de

waarde van de juryleden speelde daarbij een belangrijke rol. Met kennis van zaken moesten zij immers eerlijk en verantwoord de prijzen toekennen. Tussen de beide oorlogen waren al gerenommeerde juryleden aangesteld om de Zomergemse markt in goede banen te leiden: de heer Kreusch uit Verviers, de heer Everaert uit Oostende en de heer Van Praet uit Antwerpen, alle drie bekende namen uit de keurderswereld die ook actief waren als jurylid in Antwerpen, Gent en Anderlecht. Vanaf de jaren vijftig werd de jury uitgebreid tot acht bekwame keurders die men mocht rekenen tot de top van België. Onder het voorzitterschap van Maurice Van Daele uit Gent waren er vertegenwoordigers uit Sint-Niklaas, Brussel, Gent en Brugge. Ter gelegenheid van de 100ste Vette Veemarkt in 1962 bestond de jury voor het Groot Vee uit Maurice Van Daele (Gent), Fritz Van Overschelde (Gent), Jerome

Bultynck (Sint-Michiels-Brugge), Lucien Fonteyne (Ukkel-Brussel), Raoul Van Oostende (Gent) en voor de varkens Omer Massa (Vrasene), René Bruyneel (Gent) en Joseph De Jonghe (Oedelem). Er waren afzonderlijke prijskampen voor vaarzen, ossen, koeien, stieren, dikbillen en varkens. De varkensmarkt werd op Zomergem-Boven gehouden. Daarnaast waren er tal van speciale prijzen zoals de Kampioen van de markt, Ereprijs voor de vaarzen, de ossen, de koeien, de beste jonge stier, de beste dikbil, het grootst aantal ingeschreven dieren, en nog vele andere.

BOVEN
x

VOLGENDE PAGINA
x

Op en rond de markt: de honderdste keer

De honderdste Vette Veemarkt op 1 april 1962 werd een waar volksfeest. Het hele weekend stond in het teken van de viering waar men veel luister wilde aan geven. Voor het eerst zorgde men ook voor een soort van ‘randanimatie’: het hele gebeuren werd opgeluisterd door de Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia. Op vrijdag 30 maart was er een buitengewone etalagetentoonstelling in de beenhouwerijen onder het motto ‘Zien doet kopen’. Op zaterdag 31 maart was er de opening van een bijzondere tentoonstelling ‘Villahoek Bevrijding’ waar de gemeente haar stedenbouwkundige plannen uiteenzette voor een nieuwe villawijk aan de Bevrijdingsstraat en de opening van de speciale Handelstentoonstelling van bereide vleeswaren en machines voor de beenhouwerij. Op die openingsplechtigheid werden alle beenhouwers van Zomergem en omliggende gemeenten (een 110-tal) uitgenodigd. Ook werden de gebroeders Lootens, die al meer dan 25 jaar deelnamen aan de Vette Veemarkt, gehuldigd. Tevens werden officiële diploma’s voor vakbekwaamheid uitgereikt. Op zondag 1 april was het dan de grote dag met de ‘Viggenmarkt’ (biggenmarkt) op Zomergem-Boven en uur de openingsplechtigheid van de 100ste Vette Veemarkt. De dag werd afgesloten met een grote wielervedstrijd. Alle deelnemers kregen ook een speciaal

ontworpen verguld schaalje en voor de genodigden was er zelfs een speciaal ‘ontworpen’ 100ste Vette Veemarkt-sigaar.

Het jaarlijks feest bleef maar groeien en kende zijn toppunt in 1968, met de 105de editie toen er een deelname was van meer dan 100 stuks groot vee op de markt.

Wie is wie: de organisator

De organisatie van de Vette Veemarkt werd mettertijd een zaak van meer en meer partners en medewerkers. De medewerking van vele leden van de Gemeentelijke Feestcommissie, van het gemeentebestuur (zowel administratief als logistiek) en zelfs van het brandweerkorps werd een noodzaak. Iedereen had zijn eigen specifieke taak. De leden van het Feestcomité noteerden de beslissingen en de keuzes van de jury. Het gemeentepersoneel sloot de markt af, stelde de verschillende categorieën op naargelang van de aanvoer en zorgde voor afgescheiden hokken voor de varkens op Zomergem-Boven. Het administratief personeel zorgde voor de brochures en uitnodigingen en op de dag zelf voor de inschrijvingen en een snel, juist en fijn ingebonden palmares dat al onmiddellijk op de prijsuitreiking aan iedereen kon worden uitgedeeld. Het publiek werd ook de hele tijd op de hoogte gehouden van de resultaten. Via geluidsversterking op de hele markt werd men van de vorderingen op de hoogte gebracht. Alfons Van de Velde gaf jarenlang commentaar aan de microfoon. Na de prijskampen werd de markt weer in ijtempo vrijgemaakt door de gemeentelijke werklieden die werden bijgestaan door de brandweer om het plein weer schoon te spuiten. Zowel ere-gemeenteontvanger Marin Immesoete als voormalig voorzitter van de Gemeentelijke Feestcommissie Alfons Van de Velde waren altijd heel nauw betrokken bij de organisatie. Alfons Van de Velde werd in 1960 lid van

Gemeentelijk Feestcommissie op vraag van het NCMV (huidige UNIZO), waarvan hij secretaris was. In 2010 zal hij 50 jaar lid zijn

van de commissie. Behalve als onderwijzer, stond Alfons bekend als manusje van alles. Alle reclameborden op de gemeente werden door hem geschilderd, hij werkte mee aan alle organisaties van de Gemeentelijke Feestcommissie en het NCMV/UNIZO en was de bedenker van de sprookjesstoet tijdens de zomerkermis. Ook bij de Vette Veemarkt werd hij nauw betrokken: bij de organisatie, het ontwerpen van uitnodigingen, menukaarten en het palmares en het bedienen van de microfoon op de dag zelf.

“De Vette Veemarkt blijft één van de mooiste feesten voor Zomergem, destijds was het meer dan een hoogdag. Ik heb hier trouwens nog iets heel belangrijks: mijn vader heeft nog deelgenomen aan een markt en daarvan komt deze medaille uit 1889. Er staat op: ‘Landbouwsectie Deinze, Nevele en Zomergem’. Het ging over een tentoonstelling die plaats vond op 8 en 9 september 1889. Dus moet er in Zomergem altijd al veel interesse geweest zijn voor alles wat met landbouw te maken had. Naast de Vette Veemarkt waren er hier ook elk jaar paardenwedstrijden en paardenmarkten. En tijdens de Vette Veemarkt was er ook een varkensmarkt. Het hele Maarten Steyaertplein stond vol met varkens. Eén van de soorten die destijds met de beste prijzen wegliep, waren van die zwarte, gevlekte varkentjes en daar was boer André Martens dé kweker van.”

— Alfons Van de Velde, oud-voorzitter van de Gemeentelijke Feestcommissie en medeorganisator van de Vette Veemarkt

Het reglement van de Vette Veemarkt werd opgesteld door de veearts en hoofdzakelijk door gemeenteontvanger Marin Immesoete. Deze was immers bezig met alles wat

gemeentelijke feestelijkheden betrof met daarbij ook de organisatie van de kermissen en de Vette Veemarkt. Hij was daarin zeer onderlegd en paste telkens, naargelang de voorwaarden waaraan de dieren moesten voldoen, het hele reglement aan. Zijn bureau werd eigenlijk het hoofdkwartier van de Vette Veemarkt en alle initiatieven kwamen, na toestemming van het College van Burgemeester en Schepenen, van daaruit. Hij was natuurlijk ook goed op de hoogte van de financiën en wat waaraan besteed kon worden. Hij wist precies wat voor de Vette Veemarkt kon worden uitgegeven, en aan welke soorten dieren. De geldprijzen waren trouwens niet zo gigantisch hoog. Wie naar de markt kwam, wist dat de onkosten even hoog waren als de prijs die je kon verdienen. Het was eigenlijk meer een prestigezaak. Marin Immesoete beleefde de dag dus hoofdzakelijk van achter zijn bureau met de inschrijvingen en het verwerken van de resultaten. Van daaruit hield hij een oogje in het zeil op het toepassen van het reglement.

“Wat betreft mijn periode, stelde ik dat reglement op in samenspraak met een heel aantal mensen uit de feestcommissie en met de goedkeuring van de schepenen van Landbouw en van het College in laatste instantie. We hadden wel een aantal richtlijnen. Er zijn altijd richtlijnen geweest, komende van de gezondheidsinspectie en dergelijke die we altijd moesten volgen. In de laatste periode die ik meegemaakt heb, was dat vooral de bloedafname zelfs vrij lang voor de wedstrijd, de oormerken – en, heel belangrijk – er zijn nog dieren geweest die maar één oormerk hadden in plaats van twee. De reglementering is altijd maar strenger geworden. En daar moest je natuurlijk rekening mee houden in uw wedstrijdreglement”.

— Marin Immesoete, oud-gemeenteontvanger

Een greep uit het reglement van 1975

- Artikel 1** Een "Kampioen van de Markt" – groot vee – zal verkozen worden tussen de ereprijzen, welke volgens overeenkomst rechtsreeks mag deelnemen aan het Nationaal Kampioenschap in Anderlecht.
- Artikel 7** Alleen zuivere dieren worden tot de Prijskamp toegelaten. Zichtbaar drachtige dieren worden uitgesloten.
- Artikel 8** Het deelnemende vee moet op de markt aanwezig zijn ten laatste om 9.30 uur en dient tentoongesteld te blijven tot 14 uur.
- Artikel 10** De eigenaars van het tentoongestelde vee zijn verplicht hun dieren van sterke banden te voorzien en een toezichter aan te stellen.
- Artikel 11** Elk dier dat door zijn eigenaar voorgesteld wordt in een andere categorie dan deze waarin het ingeschreven werd, zal uitgesloten worden. Uitzondering kan echter gemaakt worden door de jury welke het dier na toepassing van art. 12 naar een andere reeks kan verwijzen.
- Artikel 12** Om de toepassing van art. 11 mogelijk te maken zal de jury voor het bepalen der reeks waartoe het dier behoort, nagaan hoeveel volwassen tanden het dier heeft. De verdwenen melktanden tellen voor volwassen tanden.
- Artikel 15** De prijzen en premies zullen alleen toegekend worden aan de exposanten der bestgevormde en voor de beenhouwerij meest geschikte dieren, voor zover ze als waardig geoordeeld worden.

De deelnemers aan de markt dachten dus meer aan het prestige dan aan de geldprijzen. Ook bij de beenhouwers die de kampioenen opkochten was er een prestigeslag. Maar al te graag pronkten ze in de week na de Vette Veemarkt met de melding dat je bij hen een biefstuk van de "Kampioen van de markt" kon kopen.

"In het begin van de jaren zeventig was het prestige zeer groot. De diploma's waren het belangrijkste. Er werden diploma's geschreven van de kampioenen en die werden 's maandags (tegen betaling) afgebaald en in de beenhouwerij geplaatst. Bijvoorbeeld de gerenommeerde beenhouwerij Van Daele, aan de aula van de universiteit van Gent. Daar kon je met Pasen altijd diploma's uit Zomergem zien staan. Of die dieren daar geslacht werden, dat weten we niet, maar het vlees werd wel verkocht als zijnde de "Kampioen van Zomergem". Dit was even belangrijk als de geldprijzen."

— Marin Immesoete, oud-gemeenteontvanger

Ook de organiserende gemeenteontvanger merkte de evolutie op in de vele jaren dat hij aan het hoofd stond van de Vette Veemarkt. De verschillen tussen de beginperiode en nu zijn groot: "Ik denk dat er drie perioden geweest zijn, zijnde de prehormonale periode waarin de dieren kwamen zoals ze waren, zoals ze gekweekt waren in de wei. Dan hebben we de hormonale periode gekend waarin er monsters van dieren op de markt kwamen die zelfs niet konden rechtstaan. En dan is er nu, en al een hele tijd, na het geval Van Noppen waarschijnlijk, de posthormonale periode waarin er dus zeer veel controle is en waarin de dieren zichtbaar gespierder, slanker, meer gestroomlijnd zijn. Je ziet nu dat de hormonen waarschijnlijk veel verminderd zijn of er echt uit gegaan zijn." In die periode van de hormonen kende de Vette Veemarkt trouwens een absoluut dieptepunt met een jaar met amper 18 dieren.

Wie is wie: de veearts

De veearts speelde natuurlijk ook een belangrijke rol in het hele gebeuren. De voorbije halve eeuw was veearts De Wolf eigenlijk de vaste waarde op de Vette Veemarkt. Daarna werd hij 'opgevolgd' in een soort van beurtsysteem. De taken van de veearts zijn eigenlijk tweërlei. Ten eerste is er het toezicht op het welzijn van de dieren op de terreinen van de Vette Veemarkt. Dit wil zeggen dat het laden en lossen diervriendelijk moet gebeuren. Een stok bijvoorbeeld is een leidmiddel. Men mag nooit slaan op de weke delen zoals de ogen of de geslachtsdelen. Er moet ook voldoende ligruimte zijn voor de dieren en ze mogen niet te kort worden aangeboden. Daarnaast is er ook toezicht op de properheid en de ontsmetting van de voertuigen. Ten tweede is er het toezicht op sanitair gebied. De identificatie van de dieren moet correct zijn: bij runderen gaat het om twee plastic oormerken en een paspoort. Paarden en paardachtigen (ezels, pony's) moeten gechipt zijn en een paspoort hebben, schapen en geiten hebben genoeg aan twee plastic oormerken. Bovendien zijn er de bijzondere voorwaarden die meestal enkel en alleen voor het rundvee gelden. Men moet waarborgen kunnen geven in verband met besmettelijke ziekten zoals brucellose, leucose, tuberculose, BVD (Boviene Virale Diarree), IBR (Infectieuze boviene rhinotracheïtis), blauwtong, dolle koeienziekte, ... De eigenaar wordt verplicht de geschikte attesten voor te leggen, zoniet kan en mag hij niet aan de markt deelnemen.

Nachbarn Belgien

Op 30 april 1971 ontving het College van Burgemeester en Schepenen een zeer merkwaardige brief van een uitgeweken Belg. Jos van de Walle uit Keulen stuurde toen een uittreksel op van een artikel uit 'Stern'. Daarin stond te lezen: "Te lande, tussen Gent en Brugge, heeft zich de oude schikking sedert 100 jaar niet veranderd. Om de drie zondagen is er veemarkt vóór de kerk van Zomergem". De schrijver vroeg aan het gemeentebestuur hem in te lichten over de waarheidsgetrouwheid, aangezien het artikel blijkbaar "de goede reputatie van de Belgen aantast", en het in zijn bedoeling lag bij de hoofdredacteur van het blad de puntjes op de i te zetten. De reactie van het gemeentebestuur getuigt van een fierheid op de markt: "Met belangstelling hebben wij kennis genomen van uw brief dd. 30 april jl. en hebben inderdaad kunnen vaststellen dat in het artikel van "Stern" verscheidene onjuistheden zijn vermeld. Wat betreft onze Vette Veemarkt kunnen wij u meedelen: dat deze manifestatie een voortzetting is van een meer dan 110-jaar oude traditie; dat slechts om het jaar de Vette Veemarkt wordt georganiseerd op zondag halfvasten; dat deze prijskamp de prachtigste dieren verzamelt uit de provincie op basis van de geschiktheid voor de beenhouwerij; dat deze prijskamp, alhoewel in open lucht, de steun en de grote belangstelling geniet van de inrichters der veemarkten van Antwerpen, Anderlecht, Gent, Oostburg (Ned.) en 's Hertogenbosch (Ned.)

Wij menen dat deze open wedstrijd de moderne opvatting van de vleesproductie aanmoedigt en dat tevens door het voortzetten van de traditie nog iets van de oude folklore bewaard is gebleven. Aldus hopen wij U toch enkele gegevens te hebben verschaft welke U zullen toelaten een juist idee te vormen nopens deze aangelegenheid."

De bekendheid van de Zomergemse Vette Veemarkt reikt dus tot ver buiten de gemeentelijke en provinciale grenzen, maar de feiten worden soms een beetje verdraaid. Het artikel in 'Stern' wijst natuurlijk wel op de lange traditie van de markt ■

BOVEN
x

BOVEN
x
MIDDELINKS
x
MIDDENRECHTS
x
ONDER
x

LINKS
x
BOVEN
x
ONDER
x

1990-2010: SAMENWERKEN AAN DAG VAN DE VEETEELT

Na de hormonenproblemen in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw wou men de Vette Veemarkt een nieuw elan en een nieuwe boost geven. Nochtans waren in het verleden al herhaaldelijke nieuwe impulsen gegeven aan de markt. Al in 1976 dachten de inrichters aan een reorganisatie van de Vette Veemarkt. De heer Fonteyne van de Veemarkt van Anderlecht zou fungeren als voorzitter van de jury voor het groot vee en de heer Massa zou dezelfde functie bekleden voor de sector van de varkens. Tevens zou de ouderdom van de ingeschreven dieren nauwkeurig nagegaan worden door grondig nazicht van de tanden, om de klassen beter te kunnen onderscheiden.

In 1983, toen er een succesvolle markt was met 60 stuks grootvee en 80 varkens, onderhandelde men met het landbouwcomice omtrent een mogelijke uitbreiding van de Vette Veemarkt met stamboekmelkvee en waren er voorstellen omtrent de deelname van geiten en schapen. Men bleef verder zoeken naar nieuwe initiatieven. In 1986 was er onder meer een tentoonstelling van paaslammeren en in 1987 start men met een nieuwe formule voor het vleesvee, namelijk vier reeksen mager vleesvee.

In 1990 sloegen het gemeentebestuur, de Gemeentelijke Feestcommissie en het landbouwcomice de handen in elkaar en wordt naast de traditionele vleesveeprijskamp (de Vette Veemarkt), ook de prijskamp voor het stamboekmelkvee georganiseerd in de Dorpsstraat (huidig Maarten Steyaertplein).

25 maart 1990 gaat de geschiedenis in als de eerste 'Dag van de Veeteelt', een samenwerking tussen de verschillende actoren.

In 1989 had het Landbouwcomice zijn prijskamp vrouwelijk stamboekvee niet laten doorgaan wegens dreiging van brucellose. Op 30 januari 1990 besprak het Landbouwcomice de deelname aan de Vette

Veemarkt en op 6 februari werden op een gezamenlijke vergadering met de Gemeentelijke Feestcommissie de modaliteiten vastgelegd: de deelnemende dieren van de stamboekveeprijskamp zullen worden opgesteld in de Dorpsstraat vanaf de Markt tot het standbeeld van Primus Steyaert; er zal een volledige afsluiting zijn; de aanvoer van het vrouwelijk stamboekvee zal gebeuren via de Alfons Sifferstraat en de Dekenijstraat zodat er geen contact is met de andere dieren; de prijsafroeping en receptie vinden samen met die van de Vette Veemarkt plaats in het gemeentehuis. Verschillende reeksen nemen deel aan deze prijskamp van niet-gekalvde en gekalvde vaarzen van verschillende leeftijden, over koeien van verschillende leeftijden, tot schoonste uier en hoogste productie. In 1993 haalde voor het eerst in de geschiedenis van het Oost-Vlaamse rundveestamboekwerking een Zomergemse koe, Roza, een melkproductie van 100.000 liter. Ook zij werd, samen met haar baasjes Gilbert en Patrick Claeys uit Ro, in de bloemetjes gezet.

In 2002 blijft Zomergem als enige Vette Veemarkt over na het verdwijnen en opdoeken van de markten van Gent Anderlecht en Antwerpen. Ondertussen is de markt van Antwerpen weer opgestart en blijven van de vier traditionele markten enkel nog Antwerpen en het bescheiden Zomergem over.

BOVEN
x

Zomergemse traditie blijft het doen 31/3/1991 Vette veemarkt was succes

ZOMERGEM — Een massa volk, een meute slachtrijp vee en een zonnovergoten marktplein maakten gisteren van de 127ste vette veemarkt een hoogdag.

De tweede „dag van de veeteelt“ is een waar succes geworden. Bij de speciale attractie, namelijk het warm beslaan van een boerenpaard, was het drummen zodat je nauwelijks de hoefsmid het ijzer zag smeden. Het is jaren geleden dat het weer nog zo mooi was op de vette veemarkt.

Het gemeentelijk feestcomité en het plaatselijk comité mochten dit jaar bijna 200 dieren inschrijven. De juryleden hadden tot ruim 13u30 werk bij het keuren van de ossen, stieren en vrouwelijk stamboekvee. Kampioen van de veemarkt werd Etienne Van Herreweghe uit Dikkevenne en Ernest Yde werd de Zomergemse marktkampioen.

Boerenpaarden
Tevens heeft het organiserend

comité gezorgd voor bijkomende attracties die ook succesvol bleken. Zo was er een wedstrijd voor paaslammeren waarbij Lionel Goossens uit Oostwinkel een ereprijs behaalde met het beste paalam.

Voor de eerste keer kon men het „warm beslaan“ van een boerenpaard meemaken op deze veedag. Hiermee hebben de organisatoren zeker roos getroffen. Voor de jonge Zomergemse bevolking was dit een enige gelegenheid om nog eens een boerenpaard te zien beslaan. Een succes tot en met, want het was werkelijk drummen om maar en glimp op te vangen van de dampende ijzers. Dergelijke attracties moeten zeker een stimulans zijn voor het feestcomité om met de vette veemarkt nog jaren door te gaan.

L.V.Z.

De Zomergemse Vette Veemarkt was andermaal een reuzensucces.

Op en rond de markt: de randanimatie

Tegelijkertijd besteedde men steeds meer aandacht aan de randanimatie. De Vette Veemarkt was een kermis geworden voor iedereen, jong en oud, of je nu wel of niet iets met de boerenstiel te maken had. Men wilde steeds meer volk lokken naar de markt. Naar aanleiding van de honderdste Vette Veemarkt in 1962 betrok men al alle beenhouwers bij het gebeuren met een soort van etalagetentoonstelling. In de jaren erna werd dat uitgebreid in samenwerking met het NCMV en konden alle winkeliers deelnemen via een etalagewedstrijd. De etalages werden versierd en telkens lag er een voorwerp dat niet thuishoorde in de etalage. Het publiek kon aan deze wedstrijd deelnemen. Bovendien golden op de dag van de Vette Veemarkt niet de normale sluitingsuren, maar mocht elke winkelier zijn winkel openhouden. In 1976 en 1977 was er een voorzichtige start met een tekenwedstrijd voor kinderen van de lagere scholen en de verloting van een varken. In 1979 werd dat uitgebreid met het schatten van het gewicht van een varken, iets wat tot

BOVEN
x

vandaag nog steeds bestaat, de verloting van drie hespen en de tentoonstelling 'Het kind en zijn troeteldier', een initiatief dat tot op vandaag herhaaldelijk navolging kende. Vanaf het organiseren van de Dag van de Veeteelt (1990) wordt steeds meer aandacht besteed aan de randanimatie. Ook paarden worden weer in de kijker gesteld met een demonstratie van het hoefbeslag van paarden, paardenkoetsen en tekenwedstrijden met als thema 'Het paard'. In 1993 stelt men het Brabantse trekpaard in alle kleuren en variëteiten voor. De kinderen maken van op een oogstwagen kennis met een Brabants gespan of maken ritjes met een boerenkar, terwijl de ouders kijken naar een tentoonstelling over alles wat met dit taai trekpaard te maken heeft. Sedertdien zijn er ook tentoonstellingen en wedstrijden van paaslammeren (Suffolk en Hampshire) en schapen. Elk jaar wordt getracht een soort unicum naar Zomergem te krijgen zoals een bonte verzameling neerhofdieren, demonstratiegroep vlegeldorsen, minipaardjes en reuzenkippen, zeldzame ponyrassen of hangbuikvarkens, zeldzame landbouwmachines en tentoonstellingen van oude tractoren.

Eeklo-Deinze

EVERGEM

50 extra asielzoekers

Door het nieuwe spreidingsplan aan Federaal staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie Philippe Courard (PS) krijgt Evergem 50 extra asielzoekers toegevoerd. Dat zijn er 50 meer dan de 11 asielzoekers die er vandaag al opgevangen worden. Patricia De Waele (LDD) vraagt de gemeente om dringend werk te maken van een plan voor de opvang van die mensen. Wanneer de gemeente zelf geen onderdak voorziet, dan kunnen de kosten niet gecrepeerd worden. «Dat kan de gemeente tienduizenden euro's per maand kosten. Er is dus werk aan te winkel», zegt De Waele. (JA)

ZULTE

400 liter mazout verdwenen

In Zulte werd afgelopen week 400 liter mazout gestolen uit een benzinepomptank op een erf in de Statiestraat. Het erf is afgesloten met een tank die niet zichtbaar vanop straat. Nog in Zulte probeerden twee jongens zaterdagmiddag om half vier in te breken in een school in de Leihoustraat. Ze sloegen een stuk stuk en raakten binnen in de okalen. Ze werden echter betipt door twee aanwezigen en sloegen op de vlucht. (BSG)

EVERGEM

Drugs achter het stuur
Bij een alcoholcontrole betrapten agenten van de politiezone Assenede Evergem zondagochtend een automobilist die onder invloed van drugs. Twee andere agenten op vijf plekken in Evergem en in Assenede werden in totaal 126 auto's gecontroleerd. (BSG)

LEMBEKE

Gratis fuif op oudejaarsdag
Eughduis Straate zonder Einde in Lembeke opent op oudejaarsavond de deuren voor de gratis fuif Happy Sylvester. Info: 0473/76.62.82. (JA)

NEVELE

Kriek op infokrant
Mia Pynaert (Sp.a) vraagt inspanningen om de gemeentelijke infokrant inhoudelijk op peil te houden. «De infokrant ziet er best uit, maar heeft inhoudelijk veel minder om het lijf dan vroeger», meent Pynaert. «Er is nu vooral aandacht voor voldoende vitruimte. Dit bevordert uiteraard de leesbaarheid, maar het zou beter zijn mocht er ook iets «mstige te lezen vallen», klinkt het ynsisch. (GRC)

VERTEL ONS WAT U WEEFT!

4545

JOUW NIEUWS IN DE KRANT

Nieuws uit je dorp, straat, gemeente? Van je school of klas, van je vereniging? Van je sportclub? Of lokale helden?

ZOU JE HET IN DE KRANT WILLEN?

HOE ONS BEREIKEN?
SMS NAAR 4545
E-MAIL 4545@ln.be
(mail gerust ook foto's)

Sander De Meyer en Linda Van den Abele brengen hun karkas naar het containerpark. Foto: JVK

MALDEGEM

Bezoek aan containerpark wordt duurder

Maldegem past de tarieven voor het gebruik van het containerpark aan. De gratis fracties blijven behouden, maar de betaalde fracties worden duurder. Op het containerpark van Maldegem zal er voortaan met drie knoppen gewerkt worden. Een eerste knop voor wie tot één kubieke meter afval brengt en dus met een personenwagen komt, een tweede knop voor wie tot twee kubieke meter afval levert en dus met een aanhangwagen komt of knop drie voor wie met

een volle bestelwagen naar het containerpark komt. **Goed sorteren**
«Het overgrote deel van het afval - zoals papier, karton en glas - blijft in de gratis zone», zegt burgemeester Johan De Roo (CD&V). «In de zone medium moet je betalen voor onder andere groen en grasafval, zuiver steengruis en autobanden. Dat kost voortaan 3 euro voor een volle personenwagen met aanhangwagen en 9 euro voor een bestelwa-

gen. Voor de zone high waar je gemengd bouwafval, houtafval, asbest en grof vuil kan dumpen, variëren de prijzen tussen 5, 10 en 15 euro.»
Inwoners van Maldegem die goed sorteren, zullen echter niets moeten betalen. Elk gezin krijgt jaarlijks nog steeds 25 euro. Dat bedrag kan gratis gebruikt worden op het containerpark, «voor een modaal gezin is dat voldoende. Wie aan het verbouwen is, zal met dat budget niet rondkomen en moet bijbetalen.» (JA)

ORGANISATIE PLANT COMMERCIËLE VEEMARKT IN 2010

Vette veemarkt voorlopig gered

ZOMERGEM

Om zeker te zijn dat de Vette Veemarkt kan doorgaan, gooit Zomergem de organisatie van de markt in 2010 over een andere boeg. Net als vroeger wordt het een echte commerciële veemarkt. Daardoor geldt er een totaal andere wetgeving en moet het makkelijker worden om boeren en dieren naar Zomergem te lokken.

JOERI SEYMORTIER tot zijn essentie.
Zomergem combineert al jaren de Vette Veemarkt met de Dag van de Veevee. De hoofdbroek van de feestdag is dan ook het tonen van dieren, maar vanaf volgend jaar zal het handelsrijven weer de belangrijkste factor worden op de veemarkt.

«Onze Vette Veemarkt wordt weer een echte veemarkt zoals in de oude tijd», zegt schepen Guy De Neve (Open Vld). «Het handelsrijven zal opnieuw centraal staan. Ook op de veemarkt van Antwerpen gebeurt dat. Daardoor zal er bijvoorbeeld geen jongvee meer tentoongesteld worden. Nu zullen er vooral dikbillets te zien zijn. Die worden de dag zelf op de markt voor het gemeentehuis verkocht. De Vette Veemarkt komt zo eigenlijk terug

Paarden worden tentoongesteld op de vette veemarkt. Archief: JVK

schreven 23 kinderen tussen de 7 en 12 jaar zich in. Tot en met donderdag kunnen ze zich nog uitschrijven in de meest uiteenlopende sporten en spelletjes. Ze ontdekken onder andere de geheimen

tebestuur van Zomergem gaan binnenkort met de organisatie van de Antwerpse veemarkt rond de tafel zitten, om te beslissen hoe zij de organisatie van de veemarkt daar aanpakken. Er zal ook contact opgenomen worden met de vleesaankopers

van grote winkelketens in de buurt. Als ze interesse hebben, kunnen ze in maart op de Zomergemse veemarkt komen kijken. Om meer deelnemers te lokken, wordt er ook onderzoek gedaan of er met hoger prijsgevoel gewerkt kan worden.

LEMBEKE

Kinderen genieten van sportieve vakantie

De kinderen amuseren zich tijdens het sportkamp. Foto: JVK

GENT

Slecht fijn stof rapport voor Kanaalzone

De norm voor fijn stof werd dit jaar in Evergem, Gent, Sint-Kruis-Winkel en Zelzate vaker overschreden dan het Europees gemiddelde. Volgens Europa mag een gemeentelijke jaarlijkse maximum van 35 dagen de norm van 50 microgram per kubieke meter fijn stof overschrijden. Op Vlaams niveau staan Evergem (met 62 dagen) en Gent (met 59 dagen) op plaats twee en drie. Sint-Kruis Winkel (52 dagen) en Zelzate (50) staan in de top tien van meest met fijn stof vervuilde gemeentes in Vlaanderen. Destel-

EKLO

IVM SUBSIDIEERT HAKSELAARS

Na de subsidie die IVM al geeft voor de aankoop van mulchmateriaal, zal de afvalintercommunale van het Meetjesland, de streek rond Dender en het zuiden van Gent vanaf 2010 ook subsidies geven voor de aankoop van hakselers. «Wie thuis het snoeihout haksel, moet het groenafval niet meer naar het containerpark brengen of meegenen met de ophaling van groenafval», zegt Jean-

Marie Staelens van IVM. «Bovendien kan het gehakselde hout opnieuw in de tuin gebruikt worden.»
Wie vanaf 1 januari 2010 een hakselaar koopt, kan een tussenkomst in de aankoopprijs bekomen van 10 procent. Het reglement met aanvraagformulier is te verkrijgen op de milieudienst van de aangesloten gemeentes of op www.ivmvalbeheer.be. (JA)

Naast de traditionele tekenwedstrijden en het schatten van het gewicht van varkens is er sedert 1999 ook de gouden varkentjesworp. Van op de kerk worden plastic spaarvarkentjes en snoep naar beneden gegooid tot groot jolijt van de kinderen.

Andere initiatieven passeerden ook al de revue. Zo kon het publiek in de huid van de jury kruipen en zelf zijn 'kampioen' uitkiezen. De winnaar kreeg dan een gekookte ham mee naar huis. Ook het in Vlaanderen al bekende 'Schijt je rijk' was van de partij: een koe wordt op een afgebakend stuk grond gezet, dat is ingedeeld in genummerde vakjes. Als de koe haar 'taart' in het vakje met jouw nummer neergooit, dan ga je naar huis met het ingezette geld.

Bij de randanimatie wordt zwaar ingezet op de kinderen met de tekenwedstrijden, de huifkartochten en de varkentjesworp. Ook verkleedpartijen waren al dikwijls van de partij: uit de Zomergemse kinderen wordt dan een Miss en Mister Vette Veemarkt verkozen. Daarnaast zijn er ook steeds tentoonstellingen: beeldhouwwerken, schilderijtentoonstellingen of een overzicht van de Vette Veemarkt vroeger.

2010 - ... DE TOEKOMST

Vele vroegere deelnemers en organisatoren van de Vette Veemarkt zien de toekomst somber in om een aantal redenen. Vooreerst zijn er natuurlijk de zware reglementeringen waardoor het moeilijk wordt om dieren naar de markt te krijgen. Daarnaast staat het natuurlijk ook vast dat het aantal landbouwers steeds vermindert. Oudere boeren zien er tegenop om nog mee te doen en de jongeren zijn niet geïnteresseerd omdat de deelname veel tijd en energie vergt en de return quasi nihil is. Er is natuurlijk ook de evolutie in het vleesverbruik: er zijn minder beenhouwers en de distributie en grootwarenhuizen krijgen meer macht. Hoewel de vleesprijs in

de ketens niet gedaald is, krijgen de boeren toch steeds minder geld voor hun dieren. Dat heeft natuurlijk ook te maken met de vele loonkosten, reglementeringen en andere kosten. Ook is het vleesverbruik sterk gedaald in vergelijking met vroeger.

«Gans de structuur is veranderd van de inspectie uit, men werkt dat over heel de lijn tegen met die statuten en zo. Zij willen geen verzameling meer van dieren. Weet je dat we al hard moeten vechten hebben omdat er nog veemarkten zouden bestaan. Ik ben voorzitter van 'Vleesvee', een vakgroep, en ook wij hebben al heel hard moeten vechten voor het voortbestaan, ze zouden dit ook liquideren. En dan moet iedereen maar leveren zoals een boer zijn melk aan de melkerij levert, dan moeten wij ons beesten ook zomaar afgeven. Ze hebben het ook zeer duur gemaakt, al die controlesystemen, dierenziekten, kortom alles... dat kost een bom geld. Ook al het feit dat je met geen enkel noodslacht nog binnen mag, enkel een gebroken poot, al de rest gaat naar het vilbeluik. Vroeger werden ook de beenderen en het vel van de beesten gebruikt voor in het meel, nu is dat allemaal afval waar je moet voor betalen! Er is ook veel meer schurft bij de dieren en dit komt door het gebrek aan koper en magnesium. Men heeft de normen voor die bestanddelen in de voeding zodanig teruggedraaid dat die beesten nu zo gevoelig zijn voor dat schurft. Ze namen die bestanddelen op in de wei die gevet werd met varkensmest (waarin men deze bestanddelen terugvindt, doch het bemesten is steeds strenger gereguleerd. Je kunt ze wel behandelen, maar telkens als er een product op de markt is dat goed is, wordt het uit de handel gehaald om de een of andere reden.»

— Ward Willems, landbouw op rust

LINKS
X
VOLGENDE PAGINA
X

Even pakten zich donkere en zwarte wolken boven de toekomst van de Zomergemse

Vette Veemarkt. In 2009 waren nagenoeg geen dieren aanwezig, behalve dan het Rood Wit en Zwartbont melkvee. De andere dieren werden niet toegelaten op de markt omwille van hun IBR-statuut. Vroeger was de reglementering heel mild en waren er weinig vereisten, behalve dan in verband met brucellose en leucose. Eens dat nagenoeg uitgeroeid of onder controle, volstonden het 'paspoort' en de twee oormerken. In 2009 besliste het Federaal Agentschap voor de Voedsel Veiligheid (FAVV) dat bij tentoonstellingen of manifestaties waarbij de dieren hun bedrijf verlieten, elk dier een IBR-statuut moet hebben. IBR is een griepachtig overdraagbaar virus dat men wil indijken. Men moet kunnen bewijzen dat men bloedonderzoeken heeft gedaan en eventueel met een vaccinatieprogramma is gestart, vooraleer de dieren kunnen meedoen aan manifestaties. Elk dier heeft een statuut van hoog tot laag; hoe hoger het statuut, hoe beter. Tegen 2012 is iedere veehouder trouwens verplicht om bezig te zijn aan het IBR-statuut van zijn dieren. Vandaag zijn er nog verschillende veehouders die nog geen enkele inspanning hebben geleverd, ook omdat dat natuurlijk extra kosten met zich meebrengt.

"De beslissing van het FAVV is rampzalig geweest voor de organisatie van onze Dag van de Veeteelt in 2009", De verplichting om in het bezit te zijn van een attest in verband met het IBR-statuut kwam te laat. Vele boeren waren daar nog niet mee bezig en hadden dat dus niet. Anderen, die al een stap verder zaten, vonden dat de wetgeving nog niet streng genoeg was en eisten ook een BVD-statuut. BVD is nog een heviger en taaier virus dat ook invloed kan hebben op de vruchtbaarheid. Om hun eigen dieren te beschermen weigerden ook die veehouders om naar de markt af te zakken."

— Guy De Neve, huidig schepen van landbouw

Aangezien in 2012 iedereen toch in orde moet zijn met het IBR-statuut dreigen de grote problemen voor de organisatie zich enkel te concentreren op de jaren 2010 en 2011. Het gemeentebestuur en de Gemeentelijke Feestcommissie trachten dan ook deze moeilijke periode te overbruggen. In overleg met het FAVV lijkt voor 2010 de oplossing gevonden. De markt zou teruggaan naar zijn roots en in plaats van 'Dag van de Veeteelt', zou men opnieuw opteren voor een echte 'Vette Veemarkt' met nadruk op de verkoop en de handel. Er zou dus geen echte prijskamp meer zijn zoals de voorbije jaren, maar men zou zich spiegelen aan de wekelijkse 'beestenmarkt' van Brugge of de jaarmarkt van Sint-Lievens-Houtem. Op die manier hebben de dieren geen statuut nodig, aangezien ze daarna toch worden geslacht. Men wil zich richten op leveranciers die hun - al dan niet verkochte - beesten komen tonen.

Ook al zijn er maar enkele dieren aanwezig de twee komende jaren, eens 2012 is bereikt zal het normaal gezien weer beter gaan. De jury zou men nu ook beperken en enkel een grotere geldprijs uitloven voor bijvoorbeeld de eerste drie dieren. Het jong en fokvee zal er niet meer bij zijn. Ook in Antwerpen is de markt op die manier kunnen doorgaan, we hebben hun reglementen opgevraagd om die aan onze noden te kunnen aanpassen."

Guy De Neve, huidig schepen van landbouw

De organisatie van de melkveeprijskamp komt dan weer volledig in de handen van het landbouwcomice en moet op een aparte, volledig afgescheiden locatie plaats vindendoorgaan. Dat kan bijvoorbeeld op het Maarten Steyaertplein.

Dankzij het erfgoedproject Vette Veemarkt konden we het geheugen van deze gebeurtenis vastleggen. En voorlopig lijkt de toekomst verzekerd en kan de Vette Veemarkt opnieuw groeien.

beeldverantwoording

beeldverantwoording

DE AUTEURS

Yves Segers (Dendermonde, 1970) is doctor in de Geschiedenis en directeur van het Centrum Agrarische Geschiedenis (CAG) uit Leuven. Hij is docent rurale geschiedenis aan de K.U.Leuven en hoofddocent economische geschiedenis aan de Hogeschool-Universiteit Brussel (HUB). Zijn onderzoek richt zich op het erfgoed en de geschiedenis van landbouw, platteland en voeding. Hij werkte onder meer mee aan publicaties zoals *Agribex. Een eeuw landbouwsalon in Brussel, 1909-2009* (Gent, 2009, met Kristel Rosier) *Leven van het land. Boeren in België, 1750-2000* (Leuven, 2004, met Leen Van Molle).

Kris Mattheeuws (Gent, 1970) is licentiaat Germaanse filologie. Hij werkt als leraar Nederlands-Engels-Esthetica en leerlingenbegeleider in het Sint-Lievenscollege in Gent. Hij groeide op in Zomergem en is actief in de gemeentepolitiek. Zijn grootvader en oom waren landbouwers. Hij publiceerde eerder *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. 4: Het Ambacht Zomergem. 3: Zomergem* (Landegem, 1997, samen met Magda De Vos).

